

Для службового користування

ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ УКРАЇНИ

Система надійності та безпеки в будівництві

ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ)

ДБН В.1.2-4-2006

Видання офіційне

РОЗРОБЛЕНО:	Науково-дослідним інститутом будівельного виробництва, м. Київ (канд. екон. наук Заблоцький Є.Й. – керівник роз- робки; Москаленко М.М. – відповідальний виконавець) МНС України (Могильниченко В.В., Квашук В.П., Булига Н.В.)
ВНЕСЕНО ТА ПІДГОТОВЛЕНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ:	Управлінням архітектурно-конструктивних систем будинків і споруд житлово-цивільного призначення Мінбуду України (Авдієнко О.П.)
ЗАТВЕРДЖЕНО:	наказом Мінбуду України від 04.08.2006 № 274
ПОГОДЖЕНО:	МНС України листом від 24.12.03 № 03-14958/211 Міністерством екології та природних ресурсів України листом від 22.12.03 № 14-1/94 Центральною санітарно-епідеміологічною станцією МОЗ України листом від 25.11.03 № 1/3 Державним департаментом пожежної безпеки України листом від 12.12.03 № 17/3/3398 Державним комітетом України з енергозбереження листом від 04.11.03 №700-4/2

Право власності на цей документ належить державі. Відтворювати, тиражувати та розповсюджувати цей документ повністю чи частково на будь-яких носіях інформації без офіційного дозволу Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України заборонено. Стосовно врегулювання прав власності звертатись до Мінбуду України.

**Офіційний видавець нормативних документів у галузі будівництва
і промисловості будівельних матеріалів Мінбуду України
ДП "Укрархбудінформ"**

ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ УКРАЇНИ

Система надійності та безпеки в будівництві
Інженерно-технічні заходи цивільного захисту
(цивільної оборони)

ДБН В.1.2-4-2006
На заміну СНиП 2.01.51-90

Вимоги цих Норм ураховуються при проектуванні запобіжних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та військового характеру на території України.

Ці Норми обов'язкові для застосування органами державного управління, замовниками (інвесторами), проектувальниками, іншими юридичними і фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності у галузі будівництва незалежно від форм власності та господарювання.

Перелік нормативних документів, на які є посилання у цих Нормах, наведено у додатку А.

Основні терміни та визначення наведені у додатку Б.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Обсяг та зміст інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) визначаються у залежності від груп міст та категорії об'єктів національної економіки з цивільного захисту (цивільної оборони) з урахуванням зонування території за можливою дією засобів масового ураження, їх супутніх уражаючих факторів, а також від характеру і масштабів можливих аварій і катастроф техногенного характеру.

Примітка 1. У подальшому міста та об'єкти, які віднесені до груп та категорій з цивільного захисту (цивільної оборони), іменуються "категоровані міста та об'єкти".

Примітка 2. Проектування інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) здійснюється у відповідності з вимогами цих Норм, інших державних нормативних документів, а також відомчих інструкцій з проектування інженерно-технічних заходів цивільного захисту, затверджених чи погоджених зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань будівництва і архітектури та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони).

1.2 Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) повинні розроблятися і проводитися завчасно. Заходи, які за своїм характером не можуть бути здійснені завчасно, проводяться у можливо короткі строки після виникнення надзвичайної ситуації або застосування засобів масового ураження.

1.3 Територія з розміщеними на ній категорованими містами і об'єктами, на якій може виникнути надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі ΔP_{ϕ} , який дорівнює 10 кПа (0,1 кгс/см²) і більше, складає зону можливих руйнувань.

Частина території зони можливих руйнувань, у межах якої надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі ΔP_{ϕ} дорівнює 30 кПа (0,3 кгс/см²) і більше, складає зону можливих сильних руйнувань.

Територія, яка знаходиться між межами зони можливих сильних руйнувань і зони можливих руйнувань, складає зону можливих слабких руйнувань.

1.4 Зона можливих руйнувань категорованого міста та категорованого об'єкта з прилеглою зоною території завширшки 20 км складає зону можливого небезпечного радіоактивного забруднення. Для атомної електростанції (АЕС) зону небезпечного радіоактивного забруднення складає зона її можливого руйнування і прилегла до цієї зони смуга території завширшки 20 км для АЕС установленною потужністю до 4 ГВт включно і до 40 км для АЕС установленною потужністю більше 4 ГВт.

Смуга території завширшки 100 км, прилегла до межі зони можливого небезпечного радіоактивного забруднення, складає зону можливого сильного радіоактивного забруднення.

Примітка. Наведені показники приймаються як орієнтовні з необхідністю уточнення (після розроблення відповідних нормативно-методичних документів) граничних (перехідних) значень цих параметрів у зв'язку із зміною технології вироблення атомної енергії і створення засобів захисту у сучасних умовах.

1.5 Територія, що прилягає до хімічно небезпечного об'єкта, у межах якої при можливому руйнуванні ємкостей із небезпечними хімічними речовинами (НХР) виникає забруднення повітря з концентраціями, небезпечними для людей без засобів захисту органів дихання, складає зону можливого хімічного забруднення. При проектуванні хімічно небезпечних об'єктів заходи безпеки плануються у межах зони можливого хімічного забруднення від ємкостей з НХР, які визначаються за обов'язковим додатком В.

Якщо відсутня затверджена містобудівна документація (детальні плани території, проектів забудови території або реконструкції кварталів, мікрорайонів) та місцеві правила забудови, межі небезпечних зон інших об'єктів підвищеної небезпеки визначаються при розробленні містобудівного обґрунтування розміщення об'єктів будівництва, реконструкції, технічного переоснащення згідно з ДБН Б.1.1-4.

1.6 Територія, у межах якої можливе ураження гідротехнічних споруд, затоплення з масовими втратами людей, руйнуванням будівель та споруд, пошкодженням або знищенням інших матеріальних цінностей, складає зону можливого катастрофічного затоплення.

Розміри зон можливого катастрофічного затоплення при руйнуванні гідротехнічних споруд визначаються при проектуванні цих споруд і повинні ураховуватись при розробленні схем планування територій та генеральних планів населених пунктів.

Примітка. Оптимальний режим містобудівного освоєння зазначених територій, що відповідає вимогам цього ДБН, визначається у відповідних нормативно-методичних документах (після їх розроблення).

Межі територій техногенного затоплення визначаються при розробленні проектів водогосподарських об'єктів різного призначення, а також систем відведення відпрацьованих та стічних вод від підприємств, гірничих виробок. Проектування заходів інженерного захисту територій від затоплення і підтоплення населених пунктів, підприємств, гірничих виробок здійснюється згідно зі СНиП 2.06.15.

1.7 Територія, яка розміщена поза зонами можливих руйнувань, хімічного забруднення, катастрофічного затоплення, а також поза зонами можливого радіоактивного забруднення, придатна для життєдіяльності місцевого та евакуйованого населення.

1.8 При накладанні двох і більше зон, указаних у 1.3-1.6 цих Норм, встановлюється загальна межа таких зон за їх зовнішніми контурами.

Межі цих зон погоджуються із обласними (Автономної Республіки Крим), міськими (міст Києва та Севастополя) начальниками територіальних органів управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до повноважень якого віднесено питання цивільного захисту (цивільної оборони) України, та з начальниками структурного підрозділу з питань цивільного захисту (цивільної оборони) державних адміністрацій областей та міст Києва та Севастополя або Ради Міністрів Автономної Республіки Крим.

1.9 Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони), викладені у цих Нормах, повинні передбачатись:

- при розробленні схем планування територій Автономної Республіки Крим, областей, районів;
- при розробленні проектів планування і забудови міських і сільських поселень (генеральних планів, проектів детального планування, проектів забудови території мікрорайонів, кварталів, містобудівних комплексів або груп громадських будівель і споруд);
- при розробленні проектів планування промислових зон (районів) міст;
- при розробленні містобудівного обґрунтування розташування об'єкта;
- при розробленні проектно-кошторисної документації на нове будівництво, розширення, реконструкцію та технічне переоснащення підприємств, будівель та споруд.

Примітка. Окремі види інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) можуть міститись у спеціальних державних програмах і розроблятись за окремими вимогами.

Проектування інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) на діючих (закінчених будівництвом) підприємствах також здійснюється у відповідності з вимогами цих Норм.

Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) розробляються і включаються у відповідні види містобудівної та проектної документації і зводяться у систематизованому вигляді з необхідними обґрунтуваннями в окремому розділі (томі, книзі), а також можуть виконуватись окремим проектом.

1.10 Витрати, пов'язані з впровадженням інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) для проектування нових, тих, що реконструюються, міських і сільських поселень, підприємств, будівель та споруд, а також технічно переоснащуваних підприємств та споруд, слід включати, крім витрат на заходи (роботи), які виконуються після надзвичайної ситуації або в особливий період, у кошториси окремих будівель та споруд і у загальну суму витрат до відповідних розділів зведеного кошторису.

У міських і сільських поселеннях, а також на діючих, закінчених будівництвом і таких, що не підлягають реконструкції (розширенню) підприємствах інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) повинні виконуватись на основі окремо розроблюваних розділів цих заходів до проектів планування та забудови указаних міських та сільських поселень, проектів (робочих проектів) підприємств, будівель та споруд, затверджених у порядку, установленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань будівництва і архітектури.

Підприємства, що будуються і мають затверджену проектну документацію, у якій інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) не були передбачені, повинні розробляти окремо розділи інженерно-технічного захисту до проектів (робочих проектів) указаних підприємств з кошторисом, затвердженим у порядку, установленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань будівництва і архітектури.

1.11 Завдання на розроблення інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) є складовою частиною завдань на розроблення документів, указаних у 1.9 цих Норм.

Склад, порядок розроблення, погодження і затвердження інженерно-технічних заходів при плануванні забудови територій регламентується ВСН ГО 38.

Завдання на розроблення інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) об'єкта підвищеної небезпеки готується структурним підрозділом з питань цивільного захисту (цивільної оборони) місцевої виконавчої влади та підписується начальником цього підрозділу разом з представником виконавця, погоджується начальником територіального органу управління спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до повноважень якого віднесено питання цивільного захисту (цивільної оборони) України.

Проектна документація інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) об'єкта підвищеної небезпеки погоджується начальником структурного підрозділу з питань цивільного захисту (цивільної оборони) місцевої виконавчої влади та начальником територіального органу управління спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до повноважень якого віднесено питання цивільного захисту (цивільної оборони) .

До складу комісії з вибору земельної ділянки для розміщення будівництва об'єкта підвищеної небезпеки, рекомендованого ДБН А.2.2.3, включається представник структурного підрозділу з питань цивільного захисту (цивільної оборони) місцевої виконавчої влади, та (або) представник територіального органу управління спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до повноважень якого віднесено питання цивільного захисту (цивільної оборони).

1.12 Оцінка рівня захисту і контроль безпеки промислових підприємств здійснюється на стадіях:

- відведення земельної ділянки під будівництво – з метою перевірки принципової можливості забезпечення безпеки на відведеній та прилеглий територіях;
- проектування – з метою прогнозу очікуваного рівня безпеки;
- будівництва, коли здійснюється авторський і технічний контроль та при введенні підприємства в експлуатацію;
- експлуатації підприємств;
- при виведенні підприємств з експлуатації.

1.13 Усі будівлі та споруди підлягають обстеженню та паспортизації згідно з нормативними документами з питань обстеження, паспортизації, безпечної та надійної експлуатації виробничих будівель та споруд.

2 РОЗМІЩЕННЯ ОБ’ЄКТІВ ТА ПЛАНУВАННЯ І ЗАБУДОВА МІСТ

Загальні положення

2.1 При розміщенні нових об’єктів виробничого призначення враховуються обмеження, визначені Генеральною схемою планування території України, державними програмами розвитку видів економічної діяльності, схемами планування територій Автономної Республіки Крим, областей, районів, генеральними планами населених пунктів.

2.2 Нові промислові підприємства не повинні розміщуватись у зонах можливих сильних руйнувань категорованих міст та об’єктів, у зонах можливого катастрофічного затоплення, можливого хімічного забруднення, а також у регіонах та містах, де будівництво та розширення промислових підприємств заборонені або обмежені, за винятком підприємств, необхідних для безпосереднього обслуговування населення, а також для потреб промислового, комунального та житлово-цивільного будівництва у місті.

Віддаленість меж зони можливих сильних і зовнішніх меж зон можливих слабких руйнувань від меж проектної забудови категорованих міст та категорованих об’єктів, розміщених поза категорованими містами, слід приймати за таблицею 1.

Таблиця 1

Категоровані міста та об’єкти	Межі зон можливих руйнувань	
	сильних	слабких
Категоровані міста	У межах проектної забудови міста	7 км від межі проектної забудови міста
Категоровані об’єкти, розміщені поза категорованими містами	3 км від межі проектної забудови об’єкта	10 км від межі проектної забудови об’єкта

Примітка. Межа проектної забудови категорованого міста (об’єкта) приймається за затвердженим генеральним планом, розробленим на розрахунковий термін у відповідності з вимогами державних норм.

2.3 Розвиток діючих промислових підприємств, розміщених у категорованих містах, а також категорованих об’єктів повинен здійснюватись за рахунок їх реконструкції та технічного переоснащення, як правило, за технологіями, що не мають шкідливих відходів і викидів.

2.4 Групи нових промислових підприємств та окремі категоровані об’єкти слід розміщувати у малих та середніх містах, селищах та сільських населених пунктах, в яких є передумови промислового розвитку, розміщених від межі проектної забудови категорованих міст та об’єктів на відстані:

- не менше ніж 60 км – для міст особливої та першої груп з цивільного захисту (цивільної оборони);
- не менше ніж 40 км – для міст другої групи з цивільного захисту (цивільної оборони);
- не менше ніж 25 км – для міст третьої групи з цивільного захисту (цивільної оборони) та категорованих об’єктів з цивільної оборони (у тому числі АЕС).

Примітка. 1. Уточнені параметри цих показників будуть визначені при розробленні відповідних нормативно-методичних документів.

Примітка 2. Перелік підприємств, що пов’язані з обслуговуванням населення міста і потребами промислового, комунального, дорожнього і житлово-цивільного будівництва у місті, визначається у порядку, установленому Кабінетом Міністрів України.

2.5 Усі об’єкти, що є джерелами хімічного, фізичного та біологічного забруднення навколишнього середовища, повинні відокремлюватись санітарно-захисними зонами згідно з санітарною класифікацією, встановленою ДСП 173.

Розміщення об'єктів, які мають НХР, вибухові речовини і матеріали, легкозаймисті та горючі речовини

2.6 Розміщення будівництва базових складів для зберігання НХР, вибухових речовин і матеріалів, горючих речовин слід передбачати у замиській зоні на відстанях від міських та сільських поселень і окремих об'єктів згідно з ДСП 173, ДБН 360-92ХХ.

2.7 Склади паливно-мастильних матеріалів (ПММ) повинні розміщуватись на ділянках, розміщених нижче за відмітками місцевості відносно споруд об'єкта, сусідніх підприємств, міських і сільських поселень.

У випадках, коли розміщення складів ПММ можливе тільки вище або в одному рівні відносно вказаних об'єктів, слід передбачати заходи, які виключають витікання нафтопродуктів при можливому ушкодженні наземних резервуарів.

2.8 Підприємства з переробки легкозаймистих і горючих рідин, а також базисні склади цих рідин (наземні склади першої групи згідно з нормами проектування складів нафти і нафтопродуктів) слід розміщувати нижче по ухилу місцевості відносно житлових зон і промислових підприємств категоризованих міст і об'єктів, автомобільних доріг і залізниць з урахуванням можливості відводу горючих рідин у безпечні місця у випадку ушкодження ємкостей.

На діючих підприємствах, де не забезпечені такі умови, необхідно по периметру території цих підприємств передбачати полотно автомобільної дороги, підняте над спланованою територією об'єкта на висоту, яка забезпечує утримання розливу рідин у кількості не менше ніж 50 % від ємкостей усіх резервуарів і технологічних пристроїв з легкозаймистими і горючими рідинами.

Підземні сховища нафти, нафтопродуктів і скраплених газів необхідно розміщувати відповідно до вимог СНиП 2.П.04.

2.9 При розміщенні у категоризованих містах і на категоризованих об'єктах баз і складів для зберігання НХР і вибухових речовин їх запаси установлюються центральними органами виконавчої влади за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

Розміщення атомних електростанцій

2.10 Розміщення атомних електростанцій (АЕС), інших ядерних установок, а також об'єктів, призначених для роботи з радіоактивними відходами, регулюється Законом України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" та вимогами СП АС.

Обґрунтування вибору майданчика для розміщення АЕС повинно здійснюватись за вимогами СПІНАЭ (не менше трьох варіантів).

Розміри і межі санітарно-захисної зони та зони спостереження визначаються проектом згідно з вимогами НРБУ, ДСП 239, інших нормативних актів у сфері використання ядерної енергії та затверджуються місцевими радами.

2.11 Щільність населення, яке проживає у зоні радіусом 25 км навколо АЕС (ураховуючи будівельників та експлуатаційників), розрахована на весь період до закінчення експлуатації станції, не повинна перевищувати 100 осіб на 1 км². При цьому повинна бути передбачена мережа доріг та транспортні засоби, які дозволяють забезпечити за необхідності евакуацію населення із зони протягом 4 год.

Розміщення АЕС вище водозабірних споруд, а також над джерелами водопостачання з затвердженими запасами підземних вод, що використовуються або намічені для питного водопостачання, мінеральних вод, не допускається.

Забороняється використання наливних водойм охолоджувачів АЕС для водопостачання об'єктів, які не мають відношення до АЕС без дозволу органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

2.12 На існуючих АЕС, а також на тих, що проектується та будуються, передбачається створення систем автоматизованого контролю за радіаційною обстановкою на території АЕС та у зоні спостереження за цими станціями, оповіщення та інформації обслуговуючого персоналу та населення про радіаційну небезпеку, а також розміщення захищених пунктів управління протиаварійними заходами на території АЕС та у місцях розселення працівників цих станцій.

Розміщення інших об'єктів

2.13 Розміщення будівництва нових портів та судноремонтних заводів проводиться поза зонами можливих руйнувань категорованих міст та об'єктів на відстані від них, яка дорівнює найбільшій зоні можливих руйнувань, а також з урахуванням найменшого впливу гравітаційних хвиль підводних ядерних вибухів.

2.14 Розміщення нових центрів приймання та передачі радіосигналів, тваринницьких комплексів та великих ферм, птахофабрик слід передбачати поза зонами можливих руйнувань, зонами можливого катастрофічного затоплення та зонами можливого хімічного забруднення. Перелічені об'єкти повинні розміщуватись на безпечній відстані від об'єктів, які можуть бути джерелом вторинних факторів ураження (хімічні підприємства, АЕС, сховища НХР, нафти, нафтопродуктів, газу тощо).

2.15 Базисні склади та зональні бази матеріально-технічного забезпечення міністерств, а також склади матеріалів та обладнання для проведення відновлювальних робіт слід розміщувати поза зонами можливих руйнувань та зонами можливого катастрофічного затоплення.

2.16 Розміщення будівництва нових баз, розподільних холодильників, сховищ, призначених для зберігання товарів поточного постачання населення категорованих міст і об'єктів, повинно здійснюватись в об'ємі, який не перевищує потреби у складських ємкостях для зберігання запасів цих товарів у відповідності з нормами, установленими Кабінетом Міністрів України за погодженням із зацікавленими організаціями.

Розміщення будівництва нових баз і складів системи Держкомрезерву України у категорованих містах повинно здійснюватись в об'ємі, який не перевищує потреб у складських ємкостях, призначених для поточного постачання матеріальними ресурсами промислових підприємств цих міст за нормами мирного часу.

2.17 Продовольчі склади, холодильники і склади непродовольчих товарів першої необхідності державного значення, а також сховища товарів, призначених для постачання населення категорованих міст в об'ємах, більших ніж указані у 2.16 цих Норм, повинні розміщуватись поза зонами можливих сильних руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

2.18 У зонах можливого катастрофічного затоплення існуючих і перспективних великих водосховищ, як правило, не допускається розміщення будівництва нових міських і сільських поселень, а також об'єктів, які мають важливе значення для національної економіки або національної безпеки. Їх розміщення допускається лише у виняткових випадках з проведенням відповідних інженерно-технічних заходів щодо захисту населення і територій.

2.19 В існуючих містах розміщення нових житлових районів у зонах можливого катастрофічного затоплення без проведення інженерно-технічних заходів захисту забороняється.

2.20 Лікарні відновлювального лікування, онкологічні, туберкульозні і психіатричні лікарні, а також пансіонати (за винятком пансіонатів для осіб похилого віку і профілакторіїв для працюючих), будинки і бази відпочинку, санаторії, туристичні бази, притулки, спортивні і молодіжні табори цілорічного і сезонного функціонування, підсобні господарства промислових підприємств, а також кооперативно-садівничі товариства, як правило, повинні розміщуватись поза зонами можливих руйнувань, зонами можливого катастрофічного затоплення та зонами можливого хімічного забруднення.

Розвиток мережі вказаних закладів, господарств, установ і кооперативно-садівничих товариств повинен здійснюватись з урахуванням використання їх в особливий період для розміщення населення, евакуйованого із категорованих міст, та розгортання лікувальних установ.

Лікувальні установи, які розгортаються в особливий період, розміщуються у пристосованих для них капітальних громадських будівлях і спорудах цілорічного функціонування незалежно від форм власності (загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, технікумах, школах-інтернатах, будинках відпочинку, пансіонатах, туристичних базах і кемпінгах, готелях і мотелях, базах відпочинку, адміністративних будівлях, будинках культури, клубах), які мають загальну площу не менше ніж 2000 м².

2.21 При розміщенні евакуйованого населення у заміській зоні забезпечення його житлом здійснюється з розрахунку не менше ніж $2,5 \text{ м}^2$ загальної площі на одну людину.

2.22 У підземних гірничих виробках, у тому числі пройдених за заданими параметрами, при технічній можливості і економічній доцільності слід розміщувати об'єкти і виробництва, які мають важливе значення для національної економіки та оборони (бази державних матеріальних і продовольчих резервів, розподільні холодильники, склади рідинного пального, інших стратегічних матеріалів і сировини).

2.23 Розміщення об'єктів національної економіки у підземних гірничих виробках і їх проектування слід здійснювати у відповідності з вимогами СНиП 2.01.55.

Планування і забудова міст

2.24 При плануванні і забудові міст слід керуватись ДБН 360-92**, ДСП 173, протипожежними нормами, іншими чинними нормативними документами.

2.25 Вимоги щодо щільності населення, обмеження поверховості будинків міст визначаються ДБН 360-92**.

2.26 Територіальний розвиток міст у міжрайонній системі розселення, у тому числі категоризованих міст, як правило, не слід передбачати у напрямку розміщення інших категоризованих міст і об'єктів.

2.27 У проекті генерального плану категоризованого міста, у детальному плані території, у проекті забудови територій мікрорайону, кварталу, містобудівного комплексу або групи громадських будівель і споруд, проекті планування промислової зони (району, міста) розробляється план "жовтих ліній" — меж максимально можливого розповсюдження завалів житлової та громадської забудови, промислових, складських будівель, розміщених, як правило, уздовж магістральних вулиць сталого функціонування. Відстань між "жовтими лініями" (проїзд, що не завалюється) слід приймати не менше ніж 7 м.

2.28 Відстані від "жовтих ліній" до забудови визначаються з урахуванням зон можливого розповсюдження завалів від будівель різної поверховості у відповідності з додатком Г.

2.29 При плануванні і забудові нових, розвитку і реконструкції існуючих категоризованих міст зелені насадження (парки, сади, бульвари) і вільні від забудови території міста (водойми, спортивні майданчики і тощо), як правило, слід пов'язувати в єдину систему, яка забезпечує розподіл сільськогосподарської території міста протипожежними розривами не менше ніж 100 м на ділянки площею не більше ніж $2,5 \text{ км}^2$ при переважній забудові будівлями і спорудами I, II, III, IIIа ступенів вогнестійкості і не більше ніж $0,25 \text{ км}^2$ при переважній забудові будівлями IIIб, IV, V ступенів вогнестійкості за ДБН В.1.1-7.

Система зелених насаджень і незабудованих територій повинна разом з мережею магістральних вулиць сталого функціонування забезпечувати вільний вихід населення міста (у випадку його можливого ураження) у парки і ліси заміської зони.

2.30 Магістральні вулиці сталого функціонування категоризованих міст повинні прокладатись з урахуванням забезпечення можливого виходу по них транспорту із житлових і промислових районів на заміські дороги не менше ніж за двома напрямками. Указані магістральні вулиці сталого функціонування повинні мати пересікання з іншими магістральними автомобільними дорогами та залізницями у різних рівнях. Вулиці сталого функціонування повинні розміщуватись, як правило, на верхньому рівні.

У категоризованих містах пересікання вулиць і автомобільних доріг у різних рівнях із залізницями, а також автомобільних доріг між собою повинні мати дублюючі запасні переїзди в одному рівні на відстані не менше ніж 50 м від магістральної вулиці сталого функціонування.

При відповідних обґрунтуваннях допускається створення систем багаторівневих вузлів зупинок та пересадок, які включають зупинки громадського транспорту, станції метрополітену (швидкісного трамваю), транспортні пересікання, підземні пішохідні переходи.

2.31 При проектуванні внутрішньоміської транспортної мережі категорованих міст слід забезпечувати надійний зв'язок між окремими житловими і промисловими районами, вільний прохід до магістральних вулиць сталого функціонування, які ведуть за межі міста, а також найбільш короткий і зручний зв'язок центра міста, житлових і промислових районів із залізничними і автобусними вокзалами, вантажними станціями, річковими і морськими портами, аеропортами.

При проектуванні транспортної мережі необхідно передбачати дублювання шляхів сполучення по території міста і прилеглому районі.

2.32 При плануванні та забудові нових і розвитку існуючих категорованих міст нові сортувальні залізничні станції і вузли слід розміщувати за межами зон можливих сильних руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення.

При реконструкції районів категорованих міст слід передбачати винесення існуючих сортувальних залізничних станцій і вузлів за межі зон можливих сильних руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення.

2.33 Розміщення автозаправних станцій (АЗС) та автозаправних комплексів здійснюється згідно з вимогами ДБН 360-92**, ДСП 173.

2.34 Гаражі для автобусів, вантажних і легкових автомобілів міського транспорту, виробничо-ремонтні бази прибиральних машин, тролейбусні депо і трамвайні парки категорованих міст повинні розміщуватись розосереджено і переважно на околицях міст або у підземних спорудах.

2.35 Гаражні приміщення будівель пожежного депо повинні забезпечувати розміщення 100 % резерву основних пожежних машин (машин, які подають на пожежу вогнегасні речовини).

2.36 У категорованих містах і на окремо розміщених категорованих об'єктах необхідно передбачати влаштування штучних водойм з можливістю використання їх для гасіння пожеж. Водойми слід розміщувати з урахуванням існуючих природних водойм і під'їздів до них. Загальну місткість водойм необхідно приймати із розрахунку не менше ніж 3000 м³ води на 1 км² території міста (об'єкта).

На території категорованих міст через кожні 500 м берегової смуги річок і водоймищ слід передбачати влаштування пожежних під'їздів для забору води у будь-яку пору року не менше ніж трьома автомобілями одночасно.

3 ЗАХИСНІ СПОРУДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ)

Загальні положення

3.1 Основним способом захисту населення від засобів масового ураження в особливий період та при надзвичайних ситуаціях у мирний час є укриття його у захисних спорудах (сховищах і протирадіаційних укриттях).

З цією метою здійснюється накопичення необхідного фонду захисних споруд, які повинні використовуватись у мирний час для господарських, культурних і побутових потреб у відповідності з 1.5 ДБН В 2.2.5 у порядку, який визначається спеціально уповноваженим центральним органом влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) і затверджується Кабінетом Міністрів України.

Захисні споруди повинні приводитись у готовність до прийому громадян, які укриваються, у термін, що не перевищує 12 год, а на АЕС, хімічно небезпечних та пожежовибухонебезпечних об'єктах повинні утримуватись у постійній готовності до прийому персоналу, який буде укриватись.

Потреба у постійній готовності захисних споруд інших хімічно небезпечних об'єктів визначається завданням на розроблення інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Захисні споруди, які входять до складу хімічно небезпечних об'єктів і АЕС, необхідно включати у невідкладні об'єкти першої черги. При цьому введення в експлуатацію сховищ при будівництві АЕС слід передбачати до фізичного пуску першого енергоблока.

3.2 Захист працюючих і службовців (найбільшої працюючої зміни) підприємств, установ та організацій*, які розміщені у зонах можливих сильних руйнувань і продовжують свою діяльність в особливий період, а також працюючої зміни чергового і лінійного персоналу підприємств, які забезпечують життєдіяльність категорованих міст та об'єктів, повинен передбачатись у сховищах.

На АЕС передбачається захист у сховищах персоналу АЕС, працюючих та службовців підприємств (включаючи особовий склад військових та пожежних частин), які забезпечують функціонування та життєдіяльність цих станцій.

Захист працюючих та службовців (найбільшої працюючої зміни) об'єктів першої та другої категорій з цивільної оборони та інших об'єктів національної економіки, які розміщені за межами зон можливих сильних руйнувань, а також населення, яке проживає у некатегорованих містах, поселеннях та сільських населених пунктах, та населення, яке евакуйовується в указані міські та сільські поселення, повинен передбачатись у протирадіаційних укриттях (ПРУ).

Захист населення категорованих та некатегорованих міст здійснюється у створеному фонді захисних споруд (підземний простір, підвальні приміщення, метрополітени, гірничі виробки тощо).

3.3 Фонд захисних споруд для працюючих та службовців (найбільшої працюючої зміни) підприємств створюється на території цих підприємств або поблизу них, а для решти населення – у районах житлової забудови.

Примітка. У місцях розміщення сховищ для особового складу бойових підрозділів пожежної охорони слід передбачати будівництво захисних сховищ для пожежної техніки із розрахунку на 30 % основних пожежних автомобілів чергової зміни гарнізону пожежної охорони категорованого міста, чергового караулу пожежної частини з охорони категорованого об'єкта.

3.4 Створення фонду захисних споруд здійснюється завчасно шляхом:

а) комплексного освоєння підземного простору міст і населених пунктів для взаємопогодженого розміщення у ньому споруд і приміщень соціально-побутового, виробничого і господарського призначення з урахуванням необхідності пристосування і використання частини їх для захисту населення, а саме:

- пристосування під захисні споруди підвальних приміщень, що будуються, та в існуючих будівлях і спорудах різного призначення;
- пристосування під захисні споруди існуючих і таких, що будуються, окремо розміщених заглиблених споруд різного призначення;
- пристосування під сховища метрополітенів;
- пристосування для захисту населення підземних гірничих виробок, печер та інших підземних просторів;

б) пристосування під захисні споруди приміщень у цокольних і наземних поверхах існуючих і таких, що будуються, будівлях та спорудах;

в) будівництво окремо розміщених захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони).

3.5 Проектування захисних споруд, а також пристосування об'єктів під захисні споруди здійснюється у відповідності з будівельними нормами і правилами проектування захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) (ДБН В 2.2.5) та іншими нормативними документами, розробленими та затвердженими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань будівництва і архітектури.

3.6 Сховища і протирадіаційні укриття слід розміщувати у межах радіуса збору населення, яке укривається, відповідно до схем розміщення захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони). Указані схеми розробляються у складі розділів інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) усіх видів планувальних документів, указаних у 1.9 цих Норм, крім схем планування територій Автономної Республіки Крим, областей, районів.

3.7 На промислових підприємствах і у житловій забудові населених пунктів в одній із захисних споруд повинен бути обладнаний пункт управління об'єкта, населеного пункту, району міста.

* У подальшому підприємства, установи та організації називаються "підприємства".

На проммайданчику АЕС і у зоні спостереження створюються відповідно внутрішні і зовнішні кризові центри, вимоги до яких визначаються положенням про кризові центри.

3.8 Захист нетранспортабельних хворих, а також медичного та обслуговуючого персоналу в установах охорони здоров'я (лікарнях і поліклініках), які проектується, будуються і діють, розміщених у зонах можливих сильних руйнувань, слід передбачати у сховищах. При цьому чисельність указаних хворих слід приймати не менше ніж 1 0% загальної проектної місткості лікувальних установ у мирний час.

Захист хворих, медичного та обслуговуючого персоналу установ охорони здоров'я, розміщених за зонами можливих сильних руйнувань категоризованих міст і об'єктів, а також лікувальних установ, які розгортаються в особливий період, повинен передбачатись у протирадіаційних укриттях, які слід проектувати на повний чисельний склад установ за умовами їх функціонування у мирний час.

У захисних спорудах установ охорони здоров'я, які діють у мирний час і мають у своєму складі ліжковий фонд лікувальних установ, що розгортаються в особливий період, крім основних приміщень для укриття хворих, медичного і обслуговуючого персоналу, слід передбачати основні функціональні приміщення, які забезпечують проведення лікувального процесу.

3.9 Захист персоналу працюючої зміни підприємств із видобутку корисних копалин повинен, як правило, передбачатись у захисних спорудах, розміщених у підземних гірничих виробках шахт і рудників.

Якщо захист в указаних спорудах неможливий для працюючих на поверхні, їх укриття необхідно передбачати в інших захисних спорудах у відповідності з 3.4 цих Норм.

3.10 При чисельності працюючої зміни на підприємствах 50 чол. і менше допускається будівництво захисних споруд, які забезпечують укриття найбільшої працюючої зміни групи підприємств.

3.11 Будівельники, інші робітники і службовці, які беруть участь у будівництві нових або у розширенні, реконструкції, технічному переоснащенні діючих об'єктів, розміщених у зонах можливих сильних руйнувань, укриваються у сховищах, передбачених для захисту найбільшої працюючої зміни цих об'єктів.

У випадку спорудження об'єктів за межами зон можливих сильних руйнувань указаний контингент населення укривається у протирадіаційних укриттях за місцем роботи, проживання або евакуації.

3.12 Порядок, основні вимоги і умови прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) і їх утримання здійснюються у відповідності з ДБН А.3.1-9.

3.13 Списання непридатних захисних споруд проводиться у порядку, установленому "Інструкцією про порядок списання непридатних захисних споруд цивільної оборони", затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1999 року № 567.

Сховища цивільного захисту (цивільної оборони)

3.14 Сховища цивільного захисту (цивільної оборони) повинні забезпечувати осіб, що укриваються від негативного впливу сучасних засобів ураження, бактеріальних (біологічних) засобів (БЗ), бойових отруйних речовин (БОР), а також, за необхідності, від катастрофічного затоплення, НХР, перелік яких наведений у додатку Д, радіоактивних продуктів при руйнуванні ядерних енергоустановок, високих температур і продуктів горіння при пожежах.

3.15 Усі сховища (крім сховищ, розміщених у межах проектної забудови АЕС і у метрополіте-нах) повинні забезпечувати захист осіб, що укриваються від впливу надмірного тиску у фронті повітряної ударної хвилі $\Delta P_{\phi} = 100$ кПа (1 кгс/см^2), і мати ступінь послаблення проникаючої радіації огорожувальними конструкціями (А), що дорівнює 1000.

Примітка. Огороджувальні конструкції захисних укриттів для пожежної техніки повинні бути розраховані на надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі, прийнятий для сховищ, у яких укривається особовий склад бойових розрахунків пожежної охорони.

3.16 Системи життєзабезпечення сховищ повинні передбачати можливість безперервного перебування у них розрахункової кількості осіб, що укриваються протягом двох діб.

Забезпечення сховищ повітрям, як правило, повинно здійснюватись за двома режимами: чистої вентиляції (1-й режим) і фільтровентиляції (2-й режим).

У сховищах, розміщених у місцях можливої небезпечної загазованості повітря продуктами горіння, у зонах можливого хімічного забруднення, можливих сильних руйнувань навколо АЕС і можливого катастрофічного затоплення, слід передбачати режим повної або часткової ізоляції з регенерацією внутрішнього повітря (3-й режим).

Протирадіаційні укриття

3.17 Протирадіаційні укриття (ПРУ) повинні забезпечувати захист осіб, що укриваються від впливу іонізуючого випромінювання при радіоактивному забрудненні місцевості і розраховуватись на безперервне перебування у них розрахункової кількості осіб, що укриваються протягом двох діб.

3.18 При розміщенні ПРУ у зоні можливих слабких руйнувань, а також на об'єктах першої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони), розміщених поза зонами можливих сильних руйнувань, їх огорожувальні конструкції повинні бути розраховані на надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі $\Delta P_{\phi} = 20 \text{ кПа (0,2 кгс/см}^2\text{)}$.

3.19 У залежності від місця розміщення ПРУ повинні мати ступінь послаблення радіації зовнішнього випромінювання – коефіцієнт захисту K_z (крім ПРУ, розміщених у районах АЕС), який дорівнює:

а) на об'єктах першої та другої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони), розміщених поза зонами можливих сильних руйнувань для працюючих змін підприємств, – 200;

б) у зонах можливого небезпечного радіоактивного забруднення за межею зон можливих сильних руйнувань:

$K_z = 200$ – для працюючих змін некатегорованих підприємств, формувань цивільного захисту (цивільної оборони) та лікувальних установ, які розгортаються в особливий період;

$K_z = 100$ – для населення некатегорованих міст, селищ, сільських населених пунктів та евакуйованого населення;

в) у зонах можливого сильного радіоактивного забруднення:

$K_z = 100$ – для працюючих змін некатегорованих підприємств та лікувальних установ, що розгортаються в особливий період;

$K_z = 50$ – для населення некатегорованих міст, селищ, сільських населених пунктів та евакуйованого населення;

г) за межами зон можливого сильного радіоактивного забруднення:

$K_z = 20$ – для працюючих змін некатегорованих підприємств та лікувальних установ, які розгортаються в особливий період;

$K_z = 10$ – для населення некатегорованих міст, селищ, сільських населених пунктів та евакуйованого населення.

Захисні споруди у районах розміщення атомних електростанцій

3.20 Захист працюючих змін підприємств та населення у районах розміщення АЕС повинен здійснюватись у захисних спорудах, які відповідають звичайним захисним вимогам, а також додатковим вимогам впливу надмірного тиску у фронті ударної хвилі (ΔP_{ϕ}) та ступеня послаблення (А) проникаючої радіації огорожувальними конструкціями у залежності від місць їх розміщення:

– у межах проектної забудови АЕС – у сховищах, розрахованих на надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі 200 (2 кгс/см²), які мають ступінь послаблення (А) і коефіцієнт захисту (K_z), що дорівнюють 5000;

– за межею проектної забудови АЕС, у межах зони її можливих сильних руйнувань – у сховищах, розрахованих на надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі 100 кПа (1 кгс/см²) і які мають ступінь послаблення (А) і коефіцієнт (K_z), що дорівнюють 3000;

– у зоні можливих слабких руйнувань навколо АЕС – у ПРУ з коефіцієнтом захисту 1000, розрахованих на надмірний тиск у фронті повітряної ударної хвилі $\Delta P_{\phi} = 20 \text{ кПа (0,2 кгс/см}^2\text{)}$;

- на решті території зони можливого небезпечного радіоактивного забруднення навколо АЕС – у ПРУ з коефіцієнтом захисту 500;
- у 30-кілометровій смузі, прилеглій до межі зони можливого небезпечного радіоактивного забруднення навколо АЕС – у ПРУ з коефіцієнтом захисту 200;
- на решті території навколо АЕС – у ПРУ з коефіцієнтом захисту у відповідності з підпунктами "в" і "г" 3.19 цих Норм.

3.21 У захисних спорудах, розміщених у зоні можливих руйнувань АЕС, додатково повинен забезпечуватись захист осіб, що укриваються від продуктів розпаду радіоактивних матеріалів. Системи життєзабезпечення у цих спорудах повинні бути розраховані на дводобове перебування осіб, які укриваються.

4 ПІДПРИЄМСТВА, ГІДРОТЕХНІЧНІ СПОРУДИ, ІНЖЕНЕРНІ СИСТЕМИ

Загальні положення

4.1 Вимоги до безпечності технологічного обладнання повинні відповідати ГОСТ 12.2.003, вимоги до безпечності виробничих процесів – ГОСТ 12.3.002, а вимоги до безпечності будівель і споруд – будівельним нормам і правилам з надійності та безпеки будівельних об'єктів.

Якщо виробнича діяльність підприємства пов'язана з шкідливими речовинами, то вимоги до безпечності їх виробництва, застосування та зберігання повинні відповідати ГОСТ 12.1.007, ГОСТ 12.1.005.

4.2 Технологічне обладнання у випадках, коли це допускається умовами експлуатації, слід розмішувати на відкритих майданчиках або під навісом.

4.3 Ступінь вогнестійкості виробничих, складських і адміністративно-побутових будівель, об'єктів визначається у залежності від категорії об'єктів з цивільного захисту (цивільної оборони), а також від місць їх розміщення:

- виробничі і складські будівлі та споруди категоризованих об'єктів незалежно від їх розміщення і об'єктів першої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони), розміщені у категоризованих містах, повинні бути не нижче II ступеня вогнестійкості, а будівлі і споруди об'єктів першої категорії, розміщені поза категоризованими містами і другої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони) незалежно від їх розміщення – не нижче IIIа ступеня вогнестійкості;
- адміністративно-побутові і побутові будівлі категоризованих об'єктів незалежно від їх розміщення і першої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони), розміщені у категоризованих містах, повинні бути не нижче III ступеня вогнестійкості, а об'єкти першої категорії, розміщені поза категоризованими містами, і другої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони) незалежно від їх розміщення можуть бути III, IIIб, IV, V ступеня вогнестійкості. При цьому кількість будівель нижче IIIа ступеня вогнестійкості не повинна перевищувати 50 % загальної кількості адміністративно-побутових і допоміжних будівель на об'єкті.

При проектуванні виробничих будівель, розміщених у зонах можливих руйнувань, доцільно приймати легкі огорожувальні конструкції.

4.4 У складських будівлях кількість воріт, дверей, вікон і технологічних прорізів повинна бути мінімально необхідною.

Об'єкти, які мають НХР, вибухові речовини та матеріали

4.5 На підприємствах, які випускають або споживають НХР, вибухонебезпечі речовини та матеріали, необхідно:

- проектувати будівлі та споруди переважно каркасними, з легкими огорожувальними конструкціями і наповнювачами, враховуючи кліматичні умови;
- пульти управління розмішувати, як правило, на нижніх поверхах будівлі, а також передбачати дублювання їх основних елементів у пунктах управління підприємств;
- передбачати за необхідності захист ємкостей і комунікацій від руйнування ударною хвилею;

- розробляти і вживати заходів, які виключають розлив небезпечних рідин, а також заходів з ліквідації аварій шляхом відключення найбільш уразливих ділянок технологічної схеми за допомогою установки зворотних клапанів, пасток і амбарів з направленими стоками;
- для контролю шідливих викидів промислових підприємств застосовувати аналізатори газів згідно з ДСТУ 2603;
- передбачати можливість спорожнення в аварійних ситуаціях особливо небезпечних ділянок технологічних схем у заглиблені ємкості у відповідності з нормами і правилами, а також з урахуванням конкретних характеристик продукції (схильність до швидкої полімеризції, саморозкладання при знижених температурах, сильна агресивність тощо).

4.6 На підприємствах, які виробляють або споживають НХР і вибухонебезпечні речовини, слід передбачати заходи на особливий період з максимально можливим скороченням запасів і термінів зберігання таких речовин, які знаходяться на під'їзних шляхах підприємств, на проміжних складах і у технологічних ємкостях до мінімуму, необхідного для функціонування виробництва.

З метою зменшення потрібної кількості НХР та вибухонебезпечних речовин в особливий період слід передбачати перехід на безбуферну схему виробництва.

4.7 Зливання НХР і вибухонебезпечних речовин в аварійні ємкості слід передбачати, як правило, за допомогою автоматичного включення зливних систем при обов'язковому його дублюванні пристроєм для ручного включення зливної системи для випорожнення небезпечних ділянок технологічних схем.

4.8 На об'єктах, які мають НХР, створюються локальні системи виявлення забруднення цими речовинами навколишнього середовища і оповіщення про це працюючого персоналу цих об'єктів, а також населення, яке проживає у зонах можливого небезпечного хімічного забруднення.

Гідротехнічні споруди

4.9 При проектуванні і будівництві гідровузлів у каскаді повинні бути передбачені заходи захисту, що забезпечують стійкість споруди напірного фронту при проходженні хвилі прориву у результаті руйнування вищерозташованих гідровузлів, а також умови пропуску зазначеної хвилі через фронт цих споруд з урахуванням попереднього форсованого спрацювання водосховищ.

На гідровузлах, які існують або проектується, необхідно передбачати при відповідному обґрунтуванні проведення в особливий період попереднього форсованого спрацювання водосховищ.

4.10 При проектуванні гідровузла повинні бути визначені параметри хвилі прориву і межа зони можливого затоплення у нижньому б'єфі для випадків руйнування споруд напірного фронту в умовах нормального і зниженого підпірних рівнів водосховища.

4.11 Створ напірного фронту гідровузла повинен вибиратись з урахуванням мінімальних можливих руйнувань і втрат у нижньому б'єфі від проривної хвилі у випадку руйнування греблі.

При проектуванні і будівництві гідроелектростанцій у гірській місцевості перевагу слід надавати за інших рівних умов підземному розміщенню їх машинного залу.

4.12 У греблях гідровузлів, які проектується і через які передбачається пропускання проривної хвилі від вищерозміщеного гідровузла, кількість кранів для підйому затворів повинна визначатись, виходячи з умов відкриття розрахункового числа отворів за час добігання проривної хвилі.

У греблях високонапірних гідровузлів рекомендується передбачати глибинні водоскидні отвори для забезпечення необхідного попереднього спуску водосховища.

4.13 Суднохідні пристрої категорованих гідровузлів повинні бути розміщені так, щоб руйнування шлюзових затворів не приводило до руйнування споруд напірного фронту.

4.14 При проектуванні шлюзів на магістральних шляхах повинна бути передбачена можливість подачі до них електроенергії від пересувного джерела живлення.

Управління роботою шлюзів із центрального пульта повинно дублюватись місцевими постами управління.

При проектуванні суднохідних шлюзів повинна передбачатись можливість проведення через них суден при зниженому у відповідності з 4.9 цих Норм рівні водосховища за рахунок спрацювання його в особливий період.

4.15 На гідровузлах, які існують, проектуються, будуються, повинні установлюватись прилади, які забезпечують подання сигналів про катастрофічне підвищення рівня води у їх нижніх б'єфах на відповідні пункти керування об'єкта та у територіальні органи управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України.

Водопостачання

4.16 Проектування централізованих зовнішніх мереж водопостачання здійснюється у відповідності зі СНиП 2.04.02, СНиП 2.04.03, ДБН 360-92**, ВБН 46/33-25-5 та вимогами ДСП 173.

4.17 Системи водопостачання, які проектуються або реконструюються і живлять окремі категоровані міста або декілька міст, у числі яких є категоровані міста і об'єкти, повинні базуватись не менше ніж на двох незалежних джерелах води, одне з яких слід передбачати підземним.

При неможливості забезпечення живлення системи водопостачання від двох незалежних джерел допускається постачання води з одного джерела з улаштуванням двох груп головних споруд, одна із яких повинна розміщуватись поза межами можливих сильних руйнувань.

4.18 Сумарну потужність головних споруд водопостачання слід розраховувати за нормами мирного часу. У випадку виходу із ладу однієї групи головних споруд потужність споруд, які залишились, повинна забезпечувати подавання води в аварійному режимі на виробничо-технічні потреби підприємств, а також на господарсько-питні потреби для чисельності населення мирного часу за нормою 31 л на добу на одну людину.

Для гарантованого забезпечення питною водою населення у випадку виходу з ладу усіх головних споруд або забруднення джерела водопостачання слід передбачати резервуари з метою створення у них не менше тридобового запасу питної води за нормою не менше 10 л на добу на одну людину.

Резервуари питної води повинні бути обладнані фільтрами-поглиначами для очищення повітря від радіоактивних речовин (РР) і крапельно-рідинних отруйних речовин (ОР) та розміщуватись, як правило, за межами зон можливих сильних руйнувань. У випадку розміщення резервуарів у зонах можливих сильних руйнувань конструкція їх повинна бути розрахована на дію надмірного тиску у фронті повітряної ударної хвилі ядерного вибуху.

Резервуари питної води повинні обладнуватись також герметичними (захисно-герметичними) люками і пристроями для роздавання води у переносну тару.

Сумарна проектна продуктивність захищених об'єктів водопостачання у замиській зоні, які забезпечують водою в умовах припинення централізованого постачання електроенергії, повинна бути достатньою для задоволення потреб населення, у тому числі евакуйованого, а також сільсько-господарських тварин агропромислового і приватного сектора у питній воді і визначається для населення із розрахунку 25 л на добу на одну людину, для сільськогосподарських тварин – за нормами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань агрополітики України.

4.19 При проектуванні систем водопостачання теплових і атомних електростанцій, розміщених у верхньому або нижньому б'єфі гідровузлів комплексного призначення, слід передбачати незалежні від прориву споруд напірного фронту гідровузлів джерела технічного водопостачання цих станцій.

У міських і сільських поселеннях, розміщених у зонах можливого небезпечного радіоактивного забруднення місцевості навколо АЕС і у зонах можливого хімічного забруднення навколо об'єктів, які мають НХР, для забезпечення населення питною водою необхідно передбачати захищені централізовані (групові) системи водопостачання з переважним використанням підземних запасів води.

4.20 Існуючі водозабірні свердловини для систем водопостачання міських і сільських поселень та промислових підприємств, а також поливу сільськогосподарських угідь повинні мати пристрої, які дозволяють подавати воду на господарсько-питні потреби шляхом розливу у переносну тару, а свердловини з дебітом 5 л/с і більше повинні мати, крім того, пристрої для забору води з них пожежними автомобілями.

4.21 При проектуванні нових і реконструкції діючих водозабірних свердловин, передбачених до використання в особливий період, слід керуватись вимогами СНиП 2.04.02.

4.22 На централізованих системах водопостачання категорованих міст і об'єктів, розміщених поза категорованими містами, повинна передбачатись можливість гарантованої подачі води нормативної якості у мережу, минаючи водонапірні башти.

4.23 При проектуванні у категорованих містах і об'єктах, розміщених поза категорованими містами, декількох самостійних водопроводів (комунального і промислового) слід передбачати можливість передачі води від комунального до промислового водопроводу з дотриманням вимог санітарних правил. Технічні пристрої для забезпечення такої передачі повинні бути від'єднаними від одного з них у мирний час або зберігатись на складі.

4.24 При проектуванні технічних водопроводів для виробничих потреб категорованих міст і об'єктів, розміщених поза категорованими містами, необхідно забезпечувати можливість їх використання для пожежогасіння.

4.25 Пожежні гідранти, а також засуви для відключення пошкоджених ділянок водопроводу категорованого міста або об'єкта, розміщеного поза категорованим містом, слід розміщувати, як правило, на території, яка при можливому руйнуванні будівель і споруд буде незаваленою.

4.26 Існуючі і запроектовані для водопостачання населення і сільськогосподарських тварин шахтні колодязі, бювети та інші споруди для забору підземних вод повинні бути захищені від попадання у них радіоактивних опадів і крапельно-рідинних отруйних речовин.

4.27 Заходи з підготовки до роботи міських систем водопостачання і каналізації в умовах можливого застосування сучасних засобів масового ураження повинні здійснюватись у відповідності з вимогами нормативних документів, затверджених спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань будівництва та житлово-комунального господарства України, за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я України.

Газопостачання

4.28 Проектування, будівництво, реконструкція і експлуатація систем газопостачання здійснюється за вимогами ДБН В.2.5-20, ДНАОП 0.00-1.20.

4.29 При газопостачанні категорованих міст від двох і більше самостійних магістральних газопроводів подача газу повинна здійснюватись через газорозподільні станції, підключені до цих газопроводів і розміщені за межами проектної забудови вказаних міст.

4.30 При проектуванні нових і реконструкції діючих газових мереж категорованих міст слід передбачати можливість відключення газопостачання як міст у цілому, так і окремих районів (ділянок) міст за допомогою пристроїв відключення, які приводяться у дію від тиску (імпульсу) ударної хвилі.

4.31 Наземні частини газорозподільних станцій (ГРС) і опорних газорозподільних пунктів (ГРП) у категорованих містах, а також ГРП категорованих об'єктів, розміщених поза категорованими містами, слід обладнувати підземними обвідними газопроводами (байпасами) з улаштуванням на них пристроїв для відключення.

Підземні байпаси повинні забезпечувати подачу газу у систему газопостачання при виході із ладу наземної частини ГРС або ГРП.

Мережі газопроводів високого і середнього тиску у категорованих містах і об'єктах, розміщених поза категорованими містами, повинні бути підземними і закільцьованими.

4.32 При проектуванні нових і реконструкції діючих систем газопостачання у категорованих містах необхідно передбачати в основних вузлових точках (на виході із ГРС, перед опорними ГРП, а також на відводах до категорованих об'єктів, розміщених поза категорованими містами) установку пристроїв відключення, які приводяться у дію від тиску (імпульсу) ударної хвилі, а також улаштування перемичок між тупиковими газопроводами.

4.33 Газонаповнювальні станції (ГНС) і газонаповнювальні пункти (ГНП) розміщуються за межами сельбищних територій з обмеженням вибору майданчика, визначеним ДБН В.2.5-20.

Електропостачання

4.34 Енергетичні споруди і електричні мережі повинні проектуватись з урахуванням забезпечення сталості енергопостачання категорованих міст і об'єктів в умовах мирного часу і в особливий період.

Схема магістральних електричних мереж України повинна передбачати, за необхідності, автоматичний розподіл енергосистем на незалежні збалансовані частини.

4.35 Категоровані з цивільного захисту (цивільної оборони) теплові електростанції слід, як правило, розміщувати поза зонами можливих руйнувань категорованих міст і категорованих об'єктів, а також поза зонами можливого катастрофічного затоплення, при цьому електростанції потужністю понад 1 млн. кВт слід розміщувати від межі проектної забудови категорованих міст і категорованих об'єктів на відстані, яка дорівнює сумі зон їх можливих слабких руйнувань.

У категорованих містах допускається розміщення тільки теплоелектроцентралей (ТЕЦ) незалежно від їх установленної потужності з максимальним віддаленням їх від центрів житлової і промислової забудови.

Магістральні електричні мережі і підстанції напругою 330 кВ і вище, а також транзитні лінії електропередачі (ЛЕП) і вузлові підстанції напругою 220 і 330 кВ у тих енергосистемах, де вони створюють мережу вищої напруги, слід споруджувати за межами зон можливих руйнувань категорованих міст і категорованих об'єктів, а також поза зонами можливого катастрофічного затоплення.

При проектуванні магістральних мереж напругою 330 кВ і вище їх комутаційні вузли, як правило, не повинні сполучатись з розподільними пристроями електростанцій потужністю 1 млн. кВт і більше.

4.36 Розподільні лінії електропередачі напругою 110-330 кВ повинні бути, як правило, закільцьовані і підключені до декількох джерел електропостачання з урахуванням можливого пошкодження окремих джерел, а також повинні, за можливості, прокладатись по різних трасах.

При проектуванні систем електропостачання слід зберігати як резерв малі стаціонарні електростанції, а також урахувувати можливість використання пересувних електростанцій.

4.37 Підприємства енергопостачання повинні мати запасні захищені заміські командно-диспетчерські пункти (ЗЗКДП) і захищені міські командно-диспетчерські пункти (ЗМКДП).

ЗЗКДП повинні розміщуватись за межами зон можливих сильних руйнувань категорованих міст і категорованих об'єктів, зон можливого катастрофічного затоплення. ЗЗКДП повинні забезпечувати захист особового складу і обладнання від факторів ураження ядерного вибуху, а також захист особового складу від впливу отруйних речовин і біологічних (бактеріальних) засобів ураження.

Огороджувальні конструкції ЗЗКДП слід розраховувати на надмірний тиск у фронті ударної хвилі, що дорівнює 100 кПа (1 кгс/см²).

ЗМКДП повинні розміщуватись в одному із сховищ, передбачених для особового складу працюючого персоналу підприємств енергопостачання.

4.38 При проектуванні схем зовнішнього електропостачання категорованих міст необхідно передбачати їх електропостачання від декількох незалежних і територіально розмежованих джерел постачання (електростанції і підстанції), частина з яких повинна розміщуватись за межами зон можливих руйнувань. Указані джерела і їх лінії електропередачі повинні знаходитись одна від одної на відстані, яка виключає можливість їх одночасного виходу з ладу.

Системи електропостачання категорованих міст повинні враховувати можливість забезпечення транзиту електроенергії в обхід зруйнованих об'єктів за рахунок спорудження коротких перемичок повітряними лініями електропередачі.

4.39 З метою підвищення надійності електропостачання у мирний час і особливий період об'єктів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань оборони України, підприємств з випуску продукції оборонного призначення, об'єктів зв'язку, метрополітенів, приміських ділянок електрифікованих залізниць, об'єктів газо-, водопостачання, каналізації, лікувальних

закладів та інших важливих об'єктів, розміщених у містах, віднесених до особливої групи і до першої групи з цивільного захисту (цивільної оборони), необхідно передбачати заміну у цих містах повітряних ліній електропередачі кабельними лініями. Нові лінії електропередачі, які постачають указаних споживачів, слід проектувати у кабельному виконанні.

4.40 Для забезпечення можливості зниження електричного навантаження у категорованих містах системи електропостачання об'єктів, які не відключаються в особливий період, повинні бути відокремлені від систем електропостачання інших об'єктів.

Об'єкти, які не відключаються, повинні, як правило, забезпечуватись електроенергією з двох кабельних ліній від двох незалежних і територіально розмежованих центрів (джерел) постачання.

4.41 Електропостачальні організації категорованих міст за узгодженням з територіальними органами управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України та державною санітарно-епідеміологічною службою повинні складати переліки споживачів електроенергії, які не припиняють роботу в умовах особливого періоду, з зазначенням їх навантажень в установлених режимах роботи.

4.42 Для підвищення сталості електропостачання об'єктів, які не відключаються, слід передбачати установку автономних джерел електропостачання. Їх кількість, вид, потужність, система підключення, конструктивне виконання повинні регламентуватись відомчими будівельними нормами, а також галузевими нормами технологічного проектування відповідних галузей. Потужність автономних джерел електропостачання слід, як правило, визначати з розрахунку повноти забезпечення електроенергією приймачів першої категорії (за ПУЕ), які продовжують роботу в особливий період. Установка автономних джерел електропостачання більшої потужності повинна бути обґрунтована техніко-економічними розрахунками.

4.43 У локальних схемах електричних мереж підприємств-споживачів повинні бути передбачені заходи, що допускають централізоване короткочасне відключення окремих об'єктів, періодичні і короткочасні перерви в електропостачанні.

4.44 Електропостачання перекачувальних насосних і компресорних станцій магістральних трубопроводів (газопроводів, нафтопроводів, нафтопродуктопроводів), які проектується, повинно, як правило, здійснюватись від джерел електропостачання і електropідстанцій, розміщених за межами зон можливих сильних руйнувань, з улаштуванням у необхідних випадках на них автономних резервних джерел.

4.45 Для зупинки і пуску агрегатів теплових електростанцій категорованих об'єктів з цивільного захисту (цивільної оборони) після відключення їх від енергосистеми повинно бути передбачене резервне джерело постачання – власне автономне джерело на електростанції або пересувне джерело електроенергії, розміщене за межами зони можливих руйнувань.

4.46 У категорованих містах, розміщених на берегах морів і річок, слід передбачати створення двох-трьох берегових пристроїв для приймання електроенергії з суднових електроустановок.

4.47 У проектах нових, реконструкції і розширення існуючих атомних електростанцій повинні передбачатись системи сигналізації для передачі сигналів про аварії у територіальні органи управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України, а також локальні системи для виявлення рівня радіаційного забруднення навколишнього середовища і оповіщення працюючого персоналу і населення, яке проживає у зонах можливого небезпечного радіоактивного забруднення.

4.48 Об'єкти підвищеної небезпеки повинні забезпечуватись електроенергією від двох незалежних джерел роздільними лініями електропередачі.

Проектування будівель, споруд, обладнання та конструкцій атомних електростанцій, вихід з ладу яких може призвести до недопустимого за чинними санітарними нормами рівня опромінення населення, слід здійснювати у відповідності з вимогами Загальних положень забезпечення безпеки атомних електростанцій НП 306.1.02/1034-200.

Електрозв’язок і проводове оповіщення (радіотрансляційні мережі)

4.49 Магістральні кабельні лінії зв’язку (МКЛЗ) повинні прокладатись поза зонами можливого катастрофічного затоплення. У випадку попадання ділянки МКЛЗ у зону можливого катастрофічного затоплення слід передбачати прокладання підводних кабелів, виключаючи улаштування у цій зоні підсилювальних (регенераційних) пунктів.

Усі обласні центри та категоровані об’єкти повинні мати не менше ніж три входи у різних напрямках первинної мережі.

4.50 Усі вузли зв’язку первинної мережі (ММП) та вузли автоматичної комутації міжміської мережі слід розміщувати поза зонами можливих руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення, а також за межами зон можливого небезпечного радіоактивного забруднення і зон можливого хімічного забруднення. Виняток в окремих випадках допускається тільки для мереж вузлів виділення (МВВ).

Кризові центри атомних електростанцій зв’язуються між собою, а також з центральним кризовим центром.

Мережеві вузли повинні забезпечувати організацію транзитних зв’язків в обхід категорованих міст.

4.51 Лінії передачі, станційні споруди вузлів первинної мережі зв’язку і обслуговуючий персонал повинні бути захищені від уражаючих факторів ядерного вибуху.

Технічні будівлі захищених вузлів зв’язку ММП повинні проектуватись з урахуванням сейсмічного впливу ударної хвилі. Надмірний тиск у фронті ударної хвилі приймається за таблицею 2.

Таблиця 2

Найменування	Надмірний тиск у фронті ударної хвилі $\Delta P_{\text{ф}}$, кПа (кгс/см ²)
Уніфіковані підсилювальні пункти, які не обслуговуються, і регенераційні пункти (НПП і НРП МКЛЗ) незалежно від зон розміщення	500 (5)
Мережеві вузли виділення 1-го класу (МВВ-I), розміщені у зоні можливих руйнувань	200 (2)
Мережеві вузли виділення 1-го класу (МВВ-I), розміщені поза зонами можливих руйнувань	Незахищені

4.52 Будівлі незахищених МВВ МКЛЗ усіх видів, будівлі, які обслуговують радіорелейні станції, житлові будинки усіх мережевих вузлів повинні мати протирадіаційні укриття, які забезпечують захист обслуговуючого персоналу і членів їх сімей.

4.53 Мережеві вузли, з яких забезпечується передача каналів для однієї і тієї ж магістральної мережевої станції (ММС), а також мережеві вузли сусідніх областей повинні розміщуватись один від одного на відстані не менше 30 км.

4.54 Магістральні кабельні і радіорелейні лінії зв’язку, які йдуть в одному географічному напрямку, повинні, як правило, проектуватись по окремих трасах, які не попадають в одні і ті ж зони можливого руйнування або катастрофічного затоплення.

4.55 Будівництво радіорелейних ліній зв’язку по трасі МКЛЗ допускається за умови розподілення між ними пучків організованих каналів, при цьому розміщення мережевих вузлів єдиної автоматизованої мережі зв’язку (САМЗ) і вузлових радіорелейних станцій (ВРС) повинно передбачатись з урахуванням можливості використання пересувних засобів резервування.

4.56 По кожній трасі повинно передбачатись будівництво тільки однієї МКЛЗ. Повторення прокладання МКЛЗ по одній трасі з існуючими МКЛЗ допускається за неможливості пошуку нових трас у заданому напрямку.

4.57 Переходи МКЛЗ через суднохідні річки повинні передбачатись за двома створами.

4.58 Для забезпечення надійності передачі найбільш важливої інформації і оперативності мережі у процесі експлуатації з урахуванням появи конкретних ситуацій повинна передбачатись взаємодія відомчих мереж з центрами оперативно-технічного управління мережами електрозв'язку єдиної національної системи зв'язку (ЄНСЗ) (центрами управління мережами зв'язку ВАТ "Укр-телеком").

Центри управління мережами операторів зв'язку повинні бути з'єднані і взаємодіяти з національним центром управління мережею.

4.59 При проектуванні відомчих та інших первинних мереж незалежно від форм власності необхідно передбачати їх ув'язування з мережами електрозв'язку ЄНСЗ шляхом організації з'єднувальних ліній до вузлів зв'язку ЄАМЗ, які знаходяться поблизу.

4.60 На вузлах мережі слід передбачати можливість установа обладнання служби оперативно-технічного керування і резерв площ та пристосувань електроживлення для організації та за необхідності, додаткових каналів зв'язку з об'єктами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань оборони України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України та спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань безпеки України.

4.61 На кожні 200 км траси кабельної або радіорелейної магістральної лінії зв'язку, як правило, повинна передбачатись пересувна радіорелейна станція (РРС), яка використовується як вставка при відновленні зруйнованих ліній, і один спеціалізований гараж для неї з приміщенням для зберігання резервних кабелів. Спеціалізований гараж слід розміщувати на майданчику одного з вузлів мережі даної лінії, який знаходиться поза зоною можливих руйнувань.

4.62 Для можливості підключення пересувних засобів зв'язку, включаючи засоби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань оборони України, з вузлами мережі на їх території необхідно передбачати виносну комутаційну шафу (ВКШ), з'єднану з лінійно-апаратним цехом (ЛАЦ) симетричними або коаксialними лінійними кабелями, а також оптичними кабелями, та мати інтерфейси для можливості підключення.

У зонах прогнозованого порушення зв'язку повинна бути складена проектна документація і підготовлені майданчики для встановлення базових станцій цифрового стільникового зв'язку, а також забезпечений зв'язок базових станцій з прилеглими центрами комутації мобільного зв'язку.

4.63 При проектуванні нових або реконструкції існуючих автоматичних телефонних станцій (АТС) категорованих міст необхідно передбачати:

- прокладання кабелів міжшафних зв'язків з розрахунком передачі частки абонентської ємності з кожного телефонного району АТС у сусідні райони;
- прокладання з'єднувальних кабелів від АТС усіх форм власності до найближчих розподільних шаф телефонної мережі загального користування;
- улаштування на АТС спеціальної апаратури циркулярного виклику і дистанційного управління засобами оповіщення цивільної оборони (за завданнями територіальних органів управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України).

4.64 У категорованих містах при проектуванні міських запасних пунктів управління (ЗПК) необхідно передбачати розміщення у них захищених вузлів зв'язку. Від пунктів управління об'єктів національної економіки до цих вузлів зв'язку повинні прокладатись підземні кабельні лінії зв'язку, як правило, волоконно-оптичні в обхід наземних комутаційних пристроїв.

4.65 Радіостанції, які приймають і передають сигнали (радіоцентри), вузлові станції магістральних радіорелейних ліній (прямої видимості і тропосферного розсіювання) і наземної станції космічного зв'язку з виділенням телефонних каналів, а також радіобюро, радіостанції, які приймають і передають сигнали, повинні розміщуватись поза зонами можливих сильних руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення.

4.66 Для радіоцентрів, які мають загальнодержавне і оборонне значення, необхідно передбачати улаштування у захищених спорудах відповідно не менше двох короткохвильових радіопередавачів

потужністю 20-25 кВт і 10-15 % від загальної кількості радіоприймачів з автономними джерелами електропостачання, а також необхідну кількість резервних антен, які швидко розгортаються.

Потужність і робочі частоти радіопередавачів та типи антен визначаються ТЗ на будівництво.

4.67 Від радіоцентрів повинні прокладатись з'єднувальні лінії до вузлів мережі ЄНСЗ і заміських вузлів зв'язку управління, з яких забезпечується робота цих радіостанцій (радіоцентрів), а також передбачаються з'єднувальні лінії між відповідними радіоцентрами в обхід категорованих міст і об'єктів.

4.68 Міські мережі проводового радіомовлення повинні забезпечувати стійку роботу систем оповіщення.

При проектуванні цих мереж у категорованих містах слід передбачати:

- кабельні лінії зв'язку;
- резервні пересувні засоби оповіщення мереж радіомовлення усіх міст і районних центрів.

4.69 Радіотрансляційні мережі міських і сільських поселень повинні мати (за завданням територіальних органів управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України) достатню за розрахунком кількість гучномовних засобів оповіщення населення.

Радіомовлення і телебачення

4.70 Комплекс взаємоув'язаних заходів щодо підвищення сталості роботи загальнодержавного, зонального та регіонального телерадіомовлення повинен передбачати:

- будівництво захищених запасних центрів радіомовлення (ЗЦР) і кабельних ліній їх прив'язки до комутаційно-розподільних апаратних, які створюють на вузлах зв'язку спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку України. При цьому ЗЦР обладнуються автономними системами енергозабезпечення, а огорожувальні конструкції захищених споруд ЗЦР повинні розраховуватись на надмірний тиск у фронті ударної хвилі: для об'єктів загальнодержавного телерадіомовлення $\Delta P_{\phi} = 200$ кПа (2 кгс/см²), для об'єктів обласного, зонального та районного телерадіомовлення $\Delta P_{\phi} = 100$ кПа (1 кгс/см²);
- розміщення радіомовних комплексів телерадіомовлення у захищених робочих приміщеннях відповідних пунктів управління місцевих держадміністрацій, а також будівництво кабельних ліній їх прив'язки до ЗЦР спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань телерадіомовлення України;
- передачу (розподіл) програм мовлення тільки по кабельних магістральних і внутрішньозональних загальнодержавних лініях зв'язку ЄАМЗ;
- створення у складі об'єктів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань телерадіомовлення України радіоцентрів, підсилювальних пунктів тощо, які розміщені за межами зон можливих руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення і дублюють апаратно-студійні блоки та пункти підключення пересувних засобів телерадіомовлення. Створення та розміщення вказаних допоміжних комплексів здійснюється за суміщеними планами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань телерадіомовлення України та спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку України.

4.71 Підвищення сталості роботи місцевого, а також міського радіомовлення у категорованих містах необхідно забезпечувати таким чином:

- розміщувати радіомовні комплекси державних телерадіокомпаній і комутаційно-розподільні апаратні спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку України у захищених робочих приміщеннях пунктів керування держадміністрації областей та категорованих міст;
- передачу (розподіл) програм радіомовлення здійснювати тільки по кабельних магістральних і внутрішньозональних загальнодержавних лініях зв'язку, а також по кабельних магістральних радіотрансляційних мережах категорованих міст;

- використовувати будинки радіо, радіоцентри, радіомовні студії, підприємства зв'язку та аналогічне обладнання інших установ і організацій усіх форм власності.

4.72 З метою підвищення сталості функціонування загальнодержавного телебачення слід створювати незахищені виробничі бази телецентрів з автономною системою енергозабезпечення, які розміщуються поблизу вузлових радіорелейних станцій і станцій космічного зв'язку за межами зон можливих руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення.

5 ТРАНСПОРТНІ СПОРУДИ

Залізниці

5.1 Залізничні вузли і станції, розміщені у категорованих містах (або ті, що є категорованими об'єктами), повинні мати обхідні і кутові з'єднувальні колії для прямування поїздів без заходження до вузла або станції.

Віддалення обходів від станції установлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань залізниць України, виходячи із значимості станції та умов місцевості.

Порядок прямування, оброблення і відстою поїздів із небезпечними вантажами класу I (ВМ) установлюється "Інструкцією з руху поїздів і маневрової роботи на залізницях України", "Правилами перевозок опасних грузов по железным дорогам" та "Інструкцією з перевезення вантажів класу I (ВМ)".

Місця для навантаження, розвантаження і перевантаження вибухових матеріалів на спеціально виділених станціях, а також місця для стоянки вагонів з такими вантажами поза поїздами чи поза сформованими ешелонами (за винятком сортувальних колій, на яких вагони з ВМ можуть знаходитися під накопиченням) повинні бути віддалені від житлових приміщень, територій тягових підстанцій, вантажних складів, загальних місць навантаження, розвантаження і зберігання вантажів, від місць наливання і зливання небезпечних рідких вантажів, від головних станційних колій на відстані не менше ніж 125 м.

Місця наливу небезпечних вантажів повинні бути віддалені від залізничних складів, станційних споруд, головних колій, загальних місць завантаження і розвантаження, житлових приміщень на відстань не менше ніж 100 м, від місць завантаження, розвантаження і зберігання їдких вантажів – не менше ніж 200 м.

Указані об'єкти обладнуються системою установаження водяних завіс і заливання водою (дегазатором) на випадок розливу небезпечних хімічних речовин, а також локальною системою оповіщення при аварії працюючого персоналу і населення, яке проживає у зонах можливого хімічного забруднення.

5.2 Для організації безупинного пропускання поїздів у заданих розмірах руху через залізничні вузли і станції, які віднесені до категорованих об'єктів і об'єктів першої категорії з цивільного захисту (цивільної оборони), а також вузли і станції, які знаходяться у категорованих містах, слід організовувати передвузлові станції, які розміщені поза зонами можливих сильних руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

5.3 Примикання нових колій до великих залізничних вузлів, які розміщені у категорованих містах, як правило, не допускається, а повинно здійснюватись до передвузлових діляниць або проміжних станцій, розміщених поза зонами можливих сильних руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

5.4 При будівництві нових і реконструкції діючих залізничних колій, а також при розширенні вузлів і станцій, які розміщені у категорованих містах (або ті, що є окремими категорованими об'єктами), пропускна спроможність колій примикаючих ділянок повинна визначатись з урахуванням забезпечення перевезення робочих змін і евакуації населення. Розрахункові розміри руху установляються завданням на проектування.

5.5 Шляхопроводи, що проектуються вперше, на розв'язках підходів залізничних колій до вузлових станцій, які знаходяться у зонах можливих сильних руйнувань категорованих міст і категорованих об'єктів, слід розміщувати за можливості розосереджено.

5.6 Технічні станції резерву пересувного складу, що проектуються вперше, бази і склади матеріальних резервів (у тому числі відновлювальних матеріалів, конструкцій і спеціальних запасів), базисні склади паливних і мастильних матеріалів, дезинфекційно-помивочні і помивочно-пропарочні станції, пункти підготовки поїздів до перевезення та інші виробничі об'єкти аналогічного призначення повинні розміщуватись, як правило, поза зонами можливих руйнувань і можливого катастрофічного затоплення.

5.7 Такі, що проектуються уперше або реконструюються, дезинфекційно-помивочні і помивочно-пропарочні станції, пункти підготовки вагонів до перевезень, мийки локомотивних і вагонних депо, а також промислових підприємств, що проектуються уперше і мають під'їзні шляхи, повинні бути пристосовані для знезараження пересувного складу.

На магістральних залізничних коліях, які знаходяться у межах зони можливого небезпечного радіоактивного забруднення навколо АЕС, входах і виходах з цієї зони повинні бути передбачені майданчики і спеціальні пристрої, необхідні для розгортання пересувних пунктів спеціального рухомого складу і санітарної обробки населення.

5.8 При електрифікації залізниць слід передбачати зберігання обладнання для локомотивного (тепловозного) господарства, створення баз-стоянок для запасу тепловозів, а також ємкостей для паливних і мастильних матеріалів з метою забезпечення переходу на тепловозну тягу.

Обладнання локомотивного (тепловозного) господарства, запас тепловозів, що зберігаються, а також використання пристосованих пристроїв електричної тяги повинно забезпечувати виконання частини розрахункових розмірів руху, установлені завданням на проектування.

5.9 Пункти стикування ділянок електричної тяги постійного та змінного струму, що проектуються вперше, повинні розміщуватись біля тягових підстанцій, як правило, поза зонами можливих сильних руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

5.10 Схеми зовнішнього електропостачання тягових підстанцій повинні передбачати, як правило, двостороннє живлення від незалежних джерел. Допускається живлення окремих тягових підстанцій по радіальних лініях, при цьому їх кількість, як правило, повинна бути не менше двох. Пропускна спроможність залізничних колій, що електрифікуються, при відключенні однієї з тягових підстанцій повинна забезпечувати розміри руху та вагові норми поїздів, обумовлені у завданні на проектування, за рахунок резервних потужностей сусідніх підстанцій та передбачуваного додаткового навантаження на обладнання.

5.11 На тягових підстанціях, обладнаних централізованими пристроями автоматики і телемеханіки, необхідно передбачати можливість переведення їх на місцеве управління.

Тягові підстанції повинні мати прямий зв'язок з енергодиспетчерським пунктом дистанції електропостачання та замиським пунктом управління перевезеннями дирекції залізничних перевезень.

5.12 Для забезпечення електроживлення пристроїв СЦБ, зв'язку і водопостачання повинні передбачатись стаціонарні і резервні автономні джерела електропостачання.

Кількість, потужність, захищеність і місця розміщення стаціонарних автономних джерел електропостачання визначаються відповідними завданнями на проектування.

5.13 Управління залізниць і дирекцій залізничних перевезень, які розміщені у категорованих містах, повинні мати запасні пункти управління, розміщені поза зонами можливих руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

Для оперативного складу працівників управлінь і відомств залізниці, а також чергового оперативно-розпорядчого персоналу залізничних станцій, віднесених до категорованих об'єктів і першої категорії з цивільної оборони, який залишається у місцях постійної дислокації, необхідно передбачати захищені пункти управління, обладнані мінімально необхідними технічними засобами, які забезпечують безперервне керівництво експлуатаційною діяльністю залізниць.

Метрополітени

5.14 При проектуванні нових і реконструкції існуючих підземних мереж або ділянок метрополітенів слід передбачати пристосування їх під сховища для захисту населення у мирний час і особливий період.

5.15 Проектування пристосувань метрополітенів для захисту населення здійснюється за завданнями, погодженими з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту (цивільної оборони) України.

Примітка. Вимоги цих Норм поширюються також на проектування пристосувань під сховища підземних ділянок швидкісного трамваю.

5.16 Розміщення населення, яке укривається у метрополітені, слід передбачати на платформах станцій, у потягах, які стоять біля платформ, у тунелях для перегонів, тупиках, з'єднувальних розгалуженнях між лініями.

На ділянках тунелів метрополітену, розміщених під річками, каналами і водоймами, а також в окремих випадках у нестійких водонасичених ґрунтах укриття населення не допускається.

5.17 Розрахункову кількість населення, яке укривається у метрополітенах, слід визначати за нормами площі на одну людину.

5.18 Кількість і пропускна спроможність входу на станції метрополітену визначаються з розрахунку пасажирських потоків мирного часу.

Додаткові входи на перегонах передбачаються у відповідності з завданнями, виходячи із розрахункової кількості населення, яке укривається, і часу заповнення ним цих перегонів.

Усі захисно-герметичні споруди та обладнання повинні мати електропривід з дистанційним керуванням із пульта чергового по станції.

Усі входи у метрополітен повинні мати обладнання регулювання на вхід з дистанційним керуванням з пункту (пульта) керування чергового по станції.

На станції у кінцях платформи повинні передбачатися висувні східні пристрої для проходу людей в укриття з платформ станції у перегінні тунелі.

5.19 Підземні лінії метрополітенів повинні бути ізольовані від зовнішнього середовища захисно-герметичними засувами. Лінії та ділянки, які пристосовуються під сховища, крім того, повинні поділитися на відсіки захисно-герметичними засувами.

Ділянки, які розміщені під руслами річок, каналів, водосховищ, а також у водонасичених ґрунтах, огорожуються захисно-герметичними засувами.

5.20 Лінії та ділянки метрополітенів, які пристосовуються під сховища, повинні забезпечувати захист людей, які там знаходяться, від пожеж, катастрофічного затоплення, а також від отруйних та бактеріальних засобів ураження.

Будівельні конструкції і захисні пристрої підземних споруд метрополітенів, пристосованих для захисту населення, а також споруд життєзабезпечення населення, яке укривається, слід розраховувати на навантаження від впливу ядерного вибуху при надмірному тиску у фронті повітряної ударної хвилі на поверхні землі:

300 кПа (3 кгс/см²) – для ліній глибокого закладання;

100 кПа (1 кгс/см²) – для ліній мілкового закладання.

5.21 Кінцеві ділянки ліній метрополітену, як правило, повинні мати евакуаційні виходи; для цієї мети слід пристосовувати підземні споруди метрополітену, сполучені з поверхнею землі.

5.22 Розрахункова тривалість безперервного перебування населення, яке укривається у спорудах метрополітену, пристосованих під сховища, – дві доби, включаючи час, необхідний для евакуації (аварійного виходу) – 12 год.

Для зберігання продовольства, медичного майна, а також для медичного обслуговування населення, яке укривається, необхідно передбачати пристосування для цього окремих службових приміщень на станціях та у вестибюлях.

5.23 На станціях слід передбачати ізольовані приміщення для накопичення безповоротних людських втрат у разі надзвичайних ситуацій, розміщення невпізнаних речей, а також санвузли у захищеній зоні на рівні з накопичувальними залами та з метою використання їх у мирний час.

Споруди і пристрої метрополітенів, які експлуатуються у мирний час, слід використовувати для життєзабезпечення населення, яке укривається.

5.24 Систему повітропостачання слід проектувати для роботи у режимі перебування населення, яке укривається, у постійному об'ємі внутрішнього повітря з його рециркуляцією.

Вентиляційні канали системи повітропостачання слід відокремлювати від зовнішнього середовища клапанами-відсікачами, які спрацьовують за сигналом із диспетчерського пункту станції (ДПС) або командного пункту лінії (КПЛ).

5.25 Для оперативного керівництва роботою метрополітенів у режимі сховищ, а також керування пристроями захисту і життєзабезпечення слід передбачати створення захищених командних пунктів.

Автомобільні дороги

5.26 Автомобільні дороги загальної мережі першої, другої та третьої категорій слід прокладати не ближче ніж 2 км від межі проектної забудови категорованих міст.

У тих випадках, коли вказані дороги проходять через категоровані міста, необхідно передбачати будівництво обхідних автомобільних доріг, які прокладаються не ближче ніж 2 км від межі проектної забудови міста.

5.27 При розвитку мереж автомобільних доріг слід передбачати стикування міських магістралей із заміськими магістральними дорогами, а також будівництво автомобільних під'їзних шляхів до залізничних станцій і портів-пунктів посадки (висадки) евакуйованого населення.

5.28 Автодорожні і залізничні мости через суднохідні річки, розміщені поза категорованими містами, слід розміщувати на відстані, яка виключає їх одночасне руйнування.

5.29 На автомобільних магістралях, які перетинають зону можливого небезпечного радіоактивного забруднення навколо АЕС, у місцях їх перетину з межею цієї зони необхідно передбачати будівництво майданчиків для миття і огляду автотранспорту, пристосованих у випадку аварій на АЕС для спеціальної обробки пересувного складу автотранспорту, сільськогосподарських тварин, одягу і предметів домашнього побуту, а також для санітарної обробки людей.

5.30 У зоні можливого небезпечного радіоактивного забруднення АЕС слід проектувати не менше двох доріг із твердим покриттям, які забезпечать вихід на АЕС із кількох протилежних напрямків.

Магістральні трубопроводи

5.31 Траси магістральних трубопроводів (газопроводів, нафтопроводів, нафтопродуктопроводів) при наземному прокладанні труб повинні проходити за межами зон можливих руйнувань, а при заглибленому їх розміщенні — поза зонами можливих сильних руйнувань.

У зонах можливих слабких руйнувань допускається відкрите (незаглиблене) прокладання магістральних трубопроводів тільки через перешкоди.

При прокладанні магістральних трубопроводів у зонах можливого катастрофічного затоплення слід зводити до мінімуму кількість відкритих (не заглиблених) ділянок і передбачати заходи, які забезпечать нормальну їх експлуатацію.

При реконструкції чи капітальному ремонті магістральних трубопроводів слід передбачати винесення їх ділянок за межі населених пунктів.

5.32 Максимально допустимий об'єм транспортування нафтопродуктів, скраплених вуглеводних газів або газів (газового конденсату) в одному технічному коридорі магістральних трубопроводів слід приймати 260 млн. т умовного палива на рік.

У випадку спільного прокладання в одному технічному коридорі нафтопроводів (нафтопродуктопроводів, трубопроводів скрапленого вуглеводного газу) і газопроводів (газових конденсато-

проводів) допускається при відповідному техніко-економічному обґрунтуванні збільшувати цей об'єм до 370 млн. т умовного палива на рік.

5.33 Відстань між технічними коридорами магістральних трубопроводів слід приймати, як правило, не менше ніж 30 км.

При відповідному обґрунтуванні допускається зменшувати цю відстань до 15 км на ділянках зі складними топографічними умовами.

5.34 Перекачувальні насосні і компресорні станції по трасі магістральних трубопроводів слід розміщувати, як правило, за межами зон можливих сильних руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення.

Відстань між перекачувальними насосними і компресорними станціями як в одному коридорі, так і у сусідніх технічних коридорах магістральних трубопроводів слід приймати не менше ніж 30 км.

Безпечні відстані трубопроводів, перекачувальних насосних і компресорних станцій до населених пунктів, об'єктів, будівель і споруд необхідно приймати у відповідності з вимогами СНиП 2.05.06.

5.35 При проектуванні магістральних газопроводів слід передбачати кільцювання їх з існуючими газопроводами і газопроводами, які будуються.

Об'єкти морського і річкового транспорту

5.36 На берегових об'єктах морського і річкового транспорту інженерно-технічні заходи повинні передбачати:

- створення для портів, судноремонтних заводів (СРЗ) і ремонтно-експлуатаційних баз річкового флоту (РЕБ), які знаходяться у зонах можливих сильних руйнувань, запасних пунктів перевантаження (ЗПП), пунктів виконання морських перевантажувальних робіт у рейдових умовах, запасних судноремонтних баз (ЗСБ), морських пунктів переобладнання і судноремонту в умовах розосередження (ППСР) і на стоянках плавучих доків;
- безперебійне постачання берегових об'єктів електроенергією (у тому числі за рахунок передачі електроенергії на берег від судових електростанцій), водою, паливом, мастильними та іншими матеріалами, запасними частинами;
- розроблення та здійснення комплексу заходів щодо захисту об'єктів морського транспорту від впливу гравітаційних хвиль підводних ядерних вибухів, а об'єктів річкового транспорту – від впливу хвилі прориву при руйнуванні напірного фронту гідровузлів з урахуванням можливого форсованого спрацювання водосховищ.

5.37 ЗПП, ЗСБ і стоянки для плавучих доків слід передбачати в існуючих некатегорованих, першої і другої категорій з цивільного захисту (цивільної оборони) портах і у портових пунктах, а також на необладнаних узбережжях та берегах рік, що знаходяться поза зонами можливих руйнувань категорованих міст і категорованих об'єктів, а також поза зонами уражаючого впливу гравітаційних хвиль підводних ядерних вибухів і зонами можливого катастрофічного затоплення.

Створювати ЗПП і ЗСБ необхідно, в основному, за рахунок використання пересувних перевантажувальних і судноремонтних засобів із залученням плавзасобів портового і технічного флоту.

Кількість ЗПП і ЗСБ, їх потужність і місця розміщення визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань транспорту України за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань оборони України.

5.38 ЗПП, ЗСБ та місця, вибрані для виконання вантажних операцій на необладнаному узбережжі і пункти рейдових перевантажувальних робіт, повинні бути зв'язані з залізницею або автодорожною мережею загальнодержавного значення.

5.39 При компонуванні генерального плану порту слід передбачати чергування закритих складів з майданчиками для вантажів відкритого зберігання, а при компонуванні генерального плану СРЗ – закритих виробничих будівель з відкритими майданчиками для проведення ремонтних робіт і складування великогабаритних вузлів деталей і матеріалів.

5.40 При проектуванні портів і СРЗ захисні споруди цивільного захисту (цивільної оборони), як правило, повинні розміщуватись поза зонами можливого затоплення гравітаційними хвилями підводних ядерних вибухів або хвилями прориву при руйнуванні гідровузлів. У випадку відсутності незатоплюваної території захисні споруди слід розміщувати у місцях впливу указаних хвиль такої висоти, коли не буде створюватись тиск, який перевищує розрахунковий для вказаних споруд.

5.41 Причали для навантаження (розвантаження) розрядних вантажів (вибухових речовин і матеріалів, НХР тощо), залізничні колії для накопичення (відстою) вагонів (цистерн), акваторія для суден з такими вантажами повинні бути віддалені на відстань не менше ніж 250 м від житлових, виробничих і складських будівель, а також від решти причалів, місць стоянки інших суден і місць складування легкозаймистих вантажів та матеріалів, схильних до самозаймання.

Указані берегові об'єкти з розрядними вантажами облаштовуються системою встановлення водяних завіс і заливання водою (дегазатором) на випадок розливу НХР, а також локальною системою оповіщення про аварії з НХР працюючого персоналу і населення, яке проживає у зонах можливого хімічного забруднення.

5.42 При проектуванні перевалочних і бункерних нафтобаз слід передбачати можливість безпричального зливу рідинного палива на судна із залізничних цистерн, а також використання танкерів як плавучих бункерних нафтобаз.

5.43 Управління пароплавств, порти і СРЗ, розміщені у категорованих містах, а також окремо розміщені категоровані порти і категоровані СРЗ повинні мати захищені пункти управління.

5.44 ЗПП, ЗСБ і бази стоянок плаваючих засобів повинні забезпечуватись необхідними засобами зв'язку, достатніми для приймання і передавання сигналів оповіщення цивільної оборони, здійснення керівництва перевантажувальними роботами, виробничою діяльністю підприємств, а також для управління рухом флоту.

Об'єкти повітряного транспорту

5.45 З метою підвищення стійкості функціонування цивільної авіації в особливий період передбачаються аеродроми розосередження, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

5.46 Для аеродромів розосередження передбачається використання (за необхідності з завчасним дообладнанням) усіх аеродромів і у першу чергу таких, що знаходяться за межами зон можливих руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення, а також окремих ділянок автомобільних доріг, спеціально підготовлених у мирний час.

5.47 При будівництві нових і реконструкції існуючих аеропортів і на аеродромах розосередження необхідно передбачати інженерно-технічні заходи щодо санітарної обробки людей, знезараження техніки і майна.

5.48 При проектуванні нових аеропортів, при реконструкції існуючих складів паливних і мас-тильних матеріалів (ПММ) діючих аеропортів, на аеродромах розосередження, розміщених у зонах можливих руйнувань, слід передбачати будівництво підземних ємкостей ПММ. При відповідному обґрунтуванні допускається зберігання ПММ у наземних обвалованих ємкостях.

5.49 Аеропорти повинні забезпечуватись резервними джерелами електропостачання з потужністю, здатною забезпечувати їх роботу в особливий період.

У випадках, коли мережі електропостачання аеропортів проходять у межах зон можливих руйнувань, їх слід передбачати у кабельному виконанні.

5.50 Для управління в особливий період виробництвом, цивільною обороною і повітряним рухом у районах аеропортів на територіях аеропортів створюються захищені пункти управління аеропортами (ЗПУА).

Для управління виробничо-господарською діяльністю і цивільною обороною аеропортів повинні створюватися захищені пункти управління авіапідприємствами (ЗПУ АП).

З метою підвищення стійкості системи управління повітряним рухом повинні створюватися захищені пункти управління районних центрів Єдиної системи управління повітряним рухом (ЗПУ РЦ ЄС УПР). Розміщувати їх необхідно, як правило, за межами зон можливих руйнувань і зон можливого катастрофічного затоплення. В окремих випадках вони можуть бути суміщені з іншими пунктами управління авіацією.

5.51 Захищені пункти управління різного призначення та передавальні радіоцентри повинні мати ступінь захисту у відповідності з вимогами цих Норм.

Передавальні радіоцентри слід розміщувати за можливості поза зонами можливих руйнувань і зонами можливого катастрофічного затоплення.

Додаток А
(довідковий)

Перелік нормативних документів, на які наведено посилання у тексті Норм

ДБН 360-92**	Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень
ДБН А.2.2-3-2004	Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва
ДБН А.3.1-9-2000	Прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом захисних споруд цивільної оборони та їх утримання
ДБН Б.1.1-4-2002	Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження містобудівного обґрунтування
ДБН В.1.1-7-2002	Пожежна безпека об'єктів будівництва
ДБН В.2.2.5-97	Захисні споруди цивільної оборони
ДБН В.2.5-20-2001	Газопостачання
ВБН 46/33-25-5-96	Сільськогосподарське водозабезпечення. Зовнішні мережі і споруди
СНиП 2.01.55-85	Объекты народного хозяйства в подземных горных выработках
СНиП 2.01.57-85	Приспособление объектов коммунально-бытового назначения для санитарной обработки людей, специальной обработки одежды и подвижного состава автотранспорта
СНиП 2.04.02-84	Водоснабжение. Наружные сети и сооружения
СНиП 2.04.03-85	Канализация. Наружные сети и сооружения
СНиП 2.05.06-85	Магистральные трубопроводы
СНиП 2.06.15-85	Инженерная защита территорий от затопления и подтопления
СНиП 2.П.04-85	Подземные хранилища нефти, нефтепродуктов и сжиженных газов
ВСН ГО 38-83	Инструкция о составе, порядке разработки, согласования и утверждения раздела инженерно-технических мероприятий гражданской обороны в схемах и проектах районной планировки, проектах планировки и застройки городов, поселков и сельских населенных пунктов
ДСП 173-96	Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів
ДСН 239-96	Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань
ДНАОП 0.00-1-20-98	Правила безпеки систем газопостачання України
ГОСТ 12.1.005-88	Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху
ГОСТ 12.1.007-76	Вредные вещества. Классификация и общие требования безопасности
ГОСТ 12.2.003-91	Оборудование производственное. Общие требования безопасности
ГОСТ 12.3.002-75	Процессы производственные. Общие требования безопасности
ДСТУ 2603-94	Аналізатори газів для контролю викидів промислових підприємств. Загальні технічні вимоги і методи випробувань
ДСТУ 3273-95	Безпечність промислових підприємств. Загальні положення та вимоги
СП АС-88	Санитарные правила проектирования и эксплуатации атомных станций
СППНАЭ-87	Руководство по выбору пункта и площадки для строительства атомной станции
НРБУ-97	Норми радіаційної безпеки України
	Нормативні документи з питань обстежень, паспортизації, безпечної та надійної експлуатації виробничих будівель і споруд

Основні терміни та визначення

Аварія на промисловому підприємстві – порушення експлуатації підприємства, під час якого виникає перевищення нормативних меж впливу на персонал підприємства, населення та навколишнє середовище.

Безпечність промислового підприємства – властивість підприємства (об'єкта) за нормальної експлуатації та у разі аварії обмежувати вплив джерел небезпеки на персонал, населення та довкілля.

Генеральна схема планування території України – містобудівна документація, яка визначає концептуальні вирішення планування та використання території України.

Генеральний план населеного пункту – містобудівна документація, яка визначає принципові вирішення розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту.

Детальний план території – містобудівна документація, яка розробляється для окремих районів, мікрорайонів, кварталів та районів реконструкції існуючої забудови населених пунктів.

Захист об'єктів економіки у надзвичайних ситуаціях – заходи щодо запобігання, усунення або зменшення впливу уражальних чинників джерел небезпеки на об'єктах економіки.

Містобудівна документація – затверджені текстові і графічні матеріали, якими регулюється планування, забудова та інше використання територій.

Містобудівне обґрунтування – вид містобудівної документації, яка розробляється з метою обґрунтування місця розташування об'єкта за відсутності затвердженої містобудівної документації (детальних планів території, проектів забудови території або реконструкції кварталів, мікрорайонів) та місцевих правил забудови.

Місцеві правила забудови – нормативно-правовий акт, яким установлюється порядок планування і забудови та іншого використання територій, окремих земельних ділянок, а також перелік усіх допустимих видів, умов і обмежень забудови та іншого використання територій та окремих земельних ділянок у межах зон, визначених планом зонування.

Надзвичайна ситуація техногенного та військового характеру – порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією чи катастрофою техногенного характеру або застосуванням сучасних засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат.

Небезпечна хімічна речовина (НХР) – хімічна речовина, безпосередня чи опосередкована дія якої може спричинити загибель, гостре чи хронічне захворювання або отруєння людей чи завдати шкоди довкіллю.

Об'єкт підвищеної небезпеки – об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин.

Проектна документація – затверджені текстові і графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні вирішення, а також кошториси об'єктів будівництва.

Регіональні правила забудови – нормативно-правовий акт, яким установлюється загальний для територій і населених пунктів області, Автономної Республіки Крим (крім міст Києва та Севастополя, міст республіканського значення Автономної Республіки Крим, міст обласного значення) порядок планування, забудови та іншого використання територій і окремих земельних ділянок.

Розділ "Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони)" – складова містобудівної або проектної документації щодо містобудівних заходів запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного чи воєнного характеру.

Схема планування території – містобудівна документація, яка визначає принципові вирішення планування, забудови та іншого використання відповідних територій адміністративно-територіальних одиниць, їх окремих частин.

Технологічний захист – передбачена у технічному проекті підприємства система (пристрій, елемент), призначена для забезпечення безпеки в аварійній ситуації.

Хімічно небезпечний об'єкт (ХНО) – промисловий об'єкт (підприємство) або його структурні підрозділи, на якому знаходяться в обігу (виробляються, переробляються, перевозяться (пересуваються), завантажуються або розвантажуються, використовуються у виробництві, розміщуються або складуються (постійно або тимчасово), знищуються тощо) одна або декілька НХР (до ХНО не належать залізниці).

Цивільний захист (цивільна оборона) – система заходів, які реалізуються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм силами та засобами, підприємствами, установами, організаціями (незалежно від форм власності), для запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій і які спрямовані на захист населення, об'єктів економіки і довкілля у мирний час і в особливий період.

Додаток В
(обов'язковий)

Віддаленість межі зони можливого хімічного забруднення від 50-тонних ємкостей з НХР

Таблиця 1

Висота обвалу- вання (піддону, стакана), м	Віддаленість межі зони можливого хімічного забруднення з НХР, км															
	Аміак	Водень ціаніс- тій	Нітрил- акри- лова кислота	Сірчис- тій ангід- рид	Сірко- водень	Сірко- вуглець	Фосген	Хлор	Хлор- пікрин	Ангід- рид оцто- вий	Вініл хло- ристий	Дихло- ретан	Азотна кислота	Соляна кислота	Метил бро- мистий	Метил ізоцінат
Без обва- лування	1,15	2,6	0,9	1,1	0,9	0,2	8	5,7	1,8	0,15	0,45	0,3	0,45	0,8	0,65	4,5
1	0,35	1,25	0,43	0,5	0,45	0,07	2,5	1,2	0,6	0,06	0,07	0,13	0,21	0,38	0,45	1,6
2	0,25	1	0,3	0,38	0,35	0,07	1,9	1	0,45	–	0,06	0,08	0,14	0,33	0,38	1,5
3	0,23	0,95	0,27	0,35	0,3	0,07	1,65	0,9	0,38	–	–	0,06	0,12	0,3	0,48	1,5

Примітка. Відстань, указану у таблиці 1, слід визначати:

– для нсобвалованих ємкостей – від стінок резервуару;

– для обвалованих ємкостей – від внутрішньої межі обвалування (від піддону, стакану).

Для визначення віддаленості меж зон можливого хімічного забруднення при інших кількостях НХР в ємкостях необхідно приймати коефіцієнти, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Кількість і НХР, т	1	5	10	25	50	100	250	500	1000	2500	5000	10000	20000 і більше
Поправочний коефіцієнт	0,1	0,3	0,4	0,7	1	1,5	2,5	3,6	5,3	8,9	13	19	28,2

Додаток Г
(обов'язковий)

Зони можливого розповсюдження завалів від будівель різної поверховості

Кількість поверхів (включно)	Зона можливого розповсюдження завалів при ухилі місцевості, %												
	До 10			10-15		16-20		21-30		31-35		35 і більше	
	Від довгих сторін будівель	Від торців будівель	Від будівель баштового типу	а'	а''	а'	а''	а'	а''	а'	а''	а'	а''
9	0,65 Н	0,55 Н	0,65 Н	0,6 Н	0,8 Н	0,6 Н	0,85 Н	0,6 Н	0,9 Н	0,55 Н	Н	0,55 Н	Н
12	0,75 Н	0,6 Н	0,75 Н	0,65 Н	0,9 Н	0,65 Н	Н	0,6 Н	1,1 Н	0,6 Н	1,2 Н	0,6 Н	1,2 Н
14	0,75 Н	0,6 Н	0,75 Н	0,65 Н	0,9 Н	0,65 Н	Н	0,6 Н	1,1 Н	0,6 Н	1,2 Н	0,6 Н	1,2 Н
16	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	1,3 Н	0,65 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,5 Н
20	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	1,3 Н	0,75 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,5 Н
25	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	1,3 Н	0,85 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,55 Н
більше 25	Визначається розрахунком												

Примітка. У таблиці прийняті позначки: а' – показник розосередження завалів уверх по ухилу; а'' – показник розосередження завалів униз по ухилу; Н – висота будівлі, м.

Додаток Д
(обов'язковий)

**Основні групи НХР і речовин, які створюють при аваріях
(руйнуваннях, пожежах) зони хімічного забруднення**

Група	Характеристика	Типові представники
2	Рідкі леткі НХР, які зберігаються в ємкостях під тиском (стиснуті і скраплені гази)	Хлор, сірчистий газ, сірководень, фосген, бромметил, окис вуглецю
2	Рідкі леткі НХР, які зберігаються в ємкостях без тиску	Нітро- і аміносполуки ароматичного ряду, синильна кислота, нітрил акрилової кислоти, тетраетилсвинець, хлорна суміш, дифосген, дихлоретан, хлорпікрин
3	Кислоти, які димлять	Сірчана – густина 1,87 і більше, азотна – густина 1,4 і більше, соляна – густина 1,15 і більше, хлорсульфонова і плавикові кислоти, хлорангідриди сірчаної, сірчистої і піросірчистої кислот
4	Сипкі і тверді нелеткі НХР і речовини при зберіганні до 40°C	Сулема, миш'яковистий ангідрид, фосфор, арсенат кальцію і натрію, арсенід кальцію
5	Сипкі і тверді леткі НХР і речовини при зберіганні до 40°C	Солі синильної кислоти, ціаніста і оксидціаніста ртуть, ціаніста мідь і інші препарати, етилмеркурфосфат, етилмеркурхлорид, меркуран

Примітка. Належність до НХР речовин, які не передбачені цим переліком, установлюється МОЗ України.

ЗМІСТ

	С.
1 Загальні положення	1
2 Розміщення об'єктів та планування і забудова міст	4
3 Захисні споруди цивільного захисту (цивільної оборони)	8
4 Підприємства, гідротехнічні споруди, інженерні системи	12
5 Транспортні споруди	21
Додаток А.	
Перелік нормативних документів, на які наведені посилання у тексті Норм	28
Додаток Б.	
Основні терміни та визначення	29
Додаток В.	
Віддаленість межі зони можливого хімічного забруднення від 50-тонних ємкостей з НХР	31
Додаток Г.	
Зони можливого розповсюдження завалів від будівель різної поверховості	32
Додаток Д.	
Основні групи НХР і речовин, які створюють при аваріях (руйнуваннях, пожежах) зони хімічного забруднення	33

Відповідальний за випуск – В.М.Чеснок
Редактор – А.О.Луковська
Комп'ютерна верстка – В.Б.Чукашкіна

Формат 60x84¹/₈. Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman Cyr".
Друк офсетний.

Державне підприємство "Укрархбудінформ".
Вул. М. Кривоноса 2А, корп. 3, Київ-37, 03037, Україна.
Тел. 249-36-62, 249-36-63

Свідомство про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців
ДК № 690 від 27.11.2001 р.

Віддруковано в друкарні Служби безпеки України
03151, м. Київ, вул. Фастівська 8-б, тел. 245-80-88.
Наклад 700 прим. Зам. № 364.